

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

5

2024

ročník 76

Cena 50 Kč

Koláž: Miroslav Huptých

Téma – Výročí Franze Kafky

- konflikt života a tvorby
- chystaná výstava v Muzeu literatury
- přehled konaných akcí

Události

- 24. Noc s Andersenem
- Konference *Kniha 21. století*
- Ples v liberecké knihovně
- Slavnosti Rettigových v Rychnově n. Kněžnou

Knihovny v novém

- Rekonstrukce knihovny v Lipníku n. Bečvou
- Knihovny v novém za pomoci státu

Periodika na území dnešní ČR

Tribuna – nezávislý deník
Táboorská periodika 19. stol.

Vytváření komunitní zahrady knihovny

Centrální česká krajanská knihovna v Řecku

Seriál ke 30 letům Klubu dětských knihoven

Příloha „Děckaři děckařům“
Jídlo a vaření

Hry Franze Kafky v Muzeu literatury s. 166–167

↑ Plakát k akcím věnovaným Kafkovi, které v roce 2024 proběhnou v Mnichově *Obr.: archiv Muzea literatury*

Stavíme mosty a věže s Malou technikou s. 194

↓ Malí stavitelé věží v MĚK Česká Třebová *Foto: archiv Malá technika, z. ú.*

Jak využít exteriér budovy knihovny na přírodní zahradu 3. část s. 187–189

↓ Propojení komunitní zahrady s dalšími možnými aktivitami *Foto: Dana Václavíková*

24. Noc s Andersenem a jak to bylo s. 169–172

← Mimové v MĚK Fanka Jilíka Kunovice *Foto: archiv MĚK F. Jilíka Kunovice*

↓ Golem v MĚK Jablonné v Podještědí

Foto: archiv MĚK Jablonné v Podještědí

Tančit v knihovně? Jedině v Liberci! s. 176–177

↑ Půlnoční překvapení – světelná šou *Foto: Helena Kovalová a Jakub Volný*

Od čtenářství k umělé inteligenci s. 174–175

Libuše Foberová, ředitelka MSVK, při zahájení konference v City Campusu Ostravské univerzity *Foto: Lucie Macháčková*

Téma – Výročí Franze Kafky

- 163 Franz Kafka (1883–1924): konflikt života a tvorby | Kamil Bouška
- 166 Hry Franze Kafky v Muzeu literatury | Alena Petruželková
- 168 Přehled akcí k výročí Franze Kafky | Kateřina Bajo

Události

- 169 24. Noc s Andersenem a jak to bylo | Hana Hanáčková a Bronislava Jakoubková
- 173 Pozvánka na Slavnosti Rettigových v Rychnově nad Kněžnou | Lenka Poniklová
- 174 Od čtenářství k umělé inteligenci | Jaroslav Císař
- 176 Tančit v knihovně? Jedině v Liberci! | Dana Petřýdesová

Krajanské knihovny

- 178 Centrální česká krajanská knihovna v Řecku | Lenka Kanellia

Příloha – Děckaři děckařům

- 180 Můžu ochutnat dobrou knihu? | Pavlína Lišovská
- P1 TOP knihy k tématu jídlo a vyření | vybrala a doporučuje Pavlína Lišovská
- P2–P3 Pracovní list: Dnes vařím já! | vypracovala Pavlína Lišovská
- P4 Deskové hry k tématu jídlo a kuchařky | vybrala Pavlína Lišovská

Periodika na území dnešní ČR

- 181 Tribuna – nezávislý deník | Kateřina Spurná

Regionální periodika

- 182 Táborská periodika 19. stol. | Monika Vlasáková

Medailonky nadějných

- 183 Vzdělávání široké veřejnosti, odborníků i ukrajinských uprchlíků | zaznamenala Zlata Hloušková
- 185 Z historie SKIP Klubu dětských knihoven je 30! – 4. část | Zlata Hloušková

Komunitní zahrady knihoven

- 187 Jak využít exteriér budovy knihovny na přírodní zahradu (jak začít s realizací na základě vzniklého komunitního projektu) – 3. část | Dana Václavíková

Knihovny v novém

- 190 Rekonstrukce knihovny v Lipníku | Pavlína Papežová
- 192 Knihovny v novém za pomoci státu | Lenka Dostálová

- 194 Vzdělávání Stavíme mosty a věže s Malou technikou | Lucie Lacinová

- 195 Současná literatura Výběr z publikací o výtvarném umění a architektuře – 2. část | Milan Valden

- 198 Psalo se jinde | Renáta Krejčí Salátová

- 199 Ze světa | Roman Giebisch

- 200 Literární výročí Červen | Milan Valden

CONTENTS

Topic – Franz Kafka anniversary

- 163 Franz Kafka (1883–1924): life and work in conflict | Kamil Bouška
- 166 Franz Kafka's plays at the Museum of Literature | Alena Petruželková
- 168 Summary of events marking the Franz Kafka anniversary | Kateřina Bajo

Events

- 169 24th Andersen Night and what it was like | Hana Hanáčková a Bronislava Jakoubková
- 173 Invitation to the Rettigová festivities at Rychnov nad Kněžnou | Lenka Poniklová
- 174 From readership to artificial intelligence | Jaroslav Císař
- 176 Dancing at a library? Only in Liberec! | Dana Petřýdesová

Expatriate libraries

- 178 Central Czech expatriate library in Greece | Lenka Kanellia

Child specialists to child specialists – supplement

- 180 Can I have a taste of a good book? | Pavlína Lišovská
- P1 TOP books on food and cooking | selected and recommended by Pavlína Lišovská
- P2–P3 Worksheet: Today I am cooking! | Pavlína Lišovská
- P4 Board games on food and cooks | selected by Pavlína Lišovská

Periodicals on the territory of what is now the Czech Republic

- 181 Tribuna – independent daily | Kateřina Spurná

Regional periodicals

- 182 19th century Tabor periodicals | Monika Vlasáková

Promising profiles

- 183 Educating the broad public, specialists and Ukrainian refugees | recorded by Zlata Hloušková

From SKIP history

- 185 The Children's Libraries Club is thirty! Part 4 | Zlata Hloušková

Library community gardens

- 187 How to make use of a library building exterior for a nature garden (how to start based on a community project) – Part 3 | Dana Václavíková

Libraries afresh

- 190 Refurbishing the library in Lipník | Pavlína Papežová
- 192 Libraries afresh with state assistance | Lenka Dostálová

Education

- 194 Building bridges and towers with Malá technika | Lucie Lacinová

Contemporary literature

- 195 A selection of publications on art and architecture – Part 2 | Milan Valden

- 198 Written elsewhere | Renáta Krejčí Salátová

- 199 From the World | Roman Giebisch

- 200 Literary anniversaries June | Milan Valden

Křehký svět

Snad každý národ má mezi svými členy válečníky a násilníky, stejně jako umělce a filozofy. Některé, početné, ale trpí neustálou potřebou expanze, i když ve svém středu mají bezpochyby i skvělé literáty nebo výtvarníky, ale ti jsou do značné míry umlčeni, když ani nesmějí beztrestně používat přesného termínu „válka“. Asi to nedokážu jako příslušník středně velkého národa, který již tu expanzi na vlastní kůži a za pomoci vlísavých kolaborantů jednou prožil, domyslet a procítit do všech důsledků. Před zhruba deseti lety jsem si začal libovat, že země evropského sociokulturního okruhu nám blízké se začínají poměřovat spíše kvalitou svých hudebních, architektonických či literárních děl, koncertů a výstav než stále ničivějšími raketami a účinnějšími granáty. I když i ty do arzenálu odstrašení samozřejmě patří. A nedokázal jsem si představit, když mám tak unikátní příležitost žít v období tak relativně dlouhého míru, že by tomu mohlo být i jinak. Působím v oblasti, kde se vše spíše poměřuje znalostmi v kombinaci s kreativitou a nápady, jak předávat poznatky z minulosti i do budoucna včetně té mladší generaci. Nepřipouštěl jsem si změnu, protože lidstvo se již mnohokrát poučilo, že předsudky znásobené propagandou vedou mnohdy ke zničujícím konfliktům a konfrontacím pod stále stejně omílanými klíče záchran. Možná o tom mnozí lidé málo čtou...

Mnohokrát jsem si kladl otázku, proč se tvůrčí síly nevykládají spíše na vznik nových uměleckých děl, zlepšování kvality života a krásna kolem nás, a někde vyúsťují spíše v pochodušících šicích vojáků, jdoucích v řadě případů vstříc jisté smrti... Nejtragičtější na tom je, že se za použití primitivních prostředků propagandy daří mnohé členy těchto národů přesvědčit o správnosti násilí, ničení a devastace. Asi neměli nikdy možnost – ať už fakticky, nebo ve svém vědomí – vyjet i za hranice svého omezeného rozhledu. Několik z těchto početných národů východně od nás jsem měl možnost poznat osobně včetně podmínek jejich života smutně zamrzlých hluboko v minulosti. Když jednou zazněla slova lítosti a omluvy za daný stav, bylo mi zřejmé, že nelze vše vnímat bez rozlišení. Ovšem s hrůzou mi to s odstupem času připomnělo, že mnohé lze opráší a v modifikované podobě použít znovu.

Z těchto apokalyptických končin se hravě dokážu vrátit k obsahu nového čísla *Čtenáře*. Neposkytuje totiž prostor ani násilí, ani ničení, ale literárnímu fenoménu Franze Kafky, nápaditým akcím pro děti i dospělé, bilancování dobrých nápadů a stavbám a rekonstrukcím nových knihoven a jejich zahrad apod. Jedná se o smysluplné využití finančních zdrojů. Jen čas má, bohužel, tu moc poukázat na správnost jedné cesty oproti té temné v myslích stejně zatemněných. Jenže času na cestě k pravdě se nám asi vždy bude nedostávat...

JAROSLAV CÍSAŘ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
tel.: 312 813 154

e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)
e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: Mgr. Roman Hájek (předseda), Bc. Kateřina Bajó, Bc. Jana Bednářová, Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D., Mgr. Lenka Dostálová, Mgr. Zlata Houšková, Mgr. Martina Košanová, PhDr. Renáta Krejčí Salátová, PhDr. Radek Liška, Mgr. Lucie Macháčková, Mgr. Petra Miturová, Mgr. Michaela Mrázová, PhDr. Marie Otavová, PhDr. Vít Richter

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10, 199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlíbku 1800/77, hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice, tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ, spol. s r. o.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994.

Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998, j. zn. P-327/98.

Cena jednoho čísla 50 Kč, roční předplatné 570 Kč (dvojčíslu 70 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent, spol. s r. o., Hattalova 12, 831 03 Bratislava, tel.: 00421-02 49 111 203, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 2,4 €, roční předplatné 27,3 € (dvojčíslu 3,3 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 13. 5. 2024, vyšlo 20. 5. 2024.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Franz Kafka (1883–1924):
konflikt života a tvorbyKAMIL BOUŠKA | kamil.bouska@nkp.cz

V letošním roce si připomínáme smutné výročí úmrtí jednoho z nejvýznamnějších pražských německých spisovatelů, Franze Kafky. Jeho dílo vznikalo hned v několikeré izolaci způsobené společenskými a rodinnými podmínkami, v nichž tvořil, přesto dosáhlo světového ohlasu. Kafkovo dílo, zejména jeho poetika a motivy vyskytující se v povídkách a románech, bylo bohatě komentováno a interpretováno nejen literárními historiky, ale i filozofy. V tomto skromném příspěvku proto budu věnovat pozornost zásadnímu, samotným Kafkou často tematizovanému problému, kterým je vůbec možnost a předpoklady vzniku jeho díla.

RODINNÉ POMĚRY

Všeobecně známé skutečnosti Kafkova života bývají žurnalisticky zjednodušovány a zkracovány; uvedeme alespoň některé z nich, protože tvoří podloží Kafkova pozdějšího díla. Kafkův otec Hermann Kafka byl český Žid, který se narodil v Oseku u Strakonice. Pocházel z nejskrovnějších poměrů a stal se typickým selfmademanem – vypracoval se z potulného obchodníka v majitele obchodu s galanterním zbožím. Za žádoucí cíl považoval pouze společenské uznání. Toho bylo možné v Praze, hlavním městě rakouské provincie, dosáhnout jen přes tenkou německou vyšší vrstvu. Ačkoli Kafkův otec nejprve patřil k představenstvu první pražské synagogy, v níž se kázalo česky, záhy se přimkl k německé společnosti, o čemž svědčí výchova dětí – všechny jeho děti, včetně Franze Kafky, navštěvovaly jen německé školy, ačkoli doma se mluvilo česky. Otec Franze Kafky nikdy bezchybně neovládl německý jazyk. Kafkova matka pocházela naopak ze zámožného a vzdělaného německo-židovského měšťanstva. Již tímto původem se Franz Kafka lišil od ostatních básníků „pražské školy“. Jako jediný z nich mluvil a psal bezvadně česky, jediný vyrůstal uprostřed Starého Města, na hranici ghetta. Za celý svůj život jen zřídka opouštěl nejnitřnější obvod Starého Města pražského, s výjimkou posledních let, kdy ho nemoc donutila vyhledávat sanatoria. Již první léta Kafkova života jsou tak spojena s uzavřeností a omezeností životního prostoru.

Vztah k židovskému náboženství Kafka hledal až v pozdních letech svého života a teprve během nich se začal učit hebrejsky. Původ Kafkovy úzkosti, která signifikuje jeho dílo, leží v rodinné výchově. Jako dítě vyrůstal pod dozorem kuchařky a domácího faktóta Marie Werneřové, Češky, kterou v Kafkově rodině po desítky let nazývali „slečna“. Jedna přísná, druhá vlídná, ale obě v posvátné hrůze z Kafkova otce. K nim přibyla ještě chůva a později francouzská vychovatelka. Rodiče vídal Franz Kafka zřídka. Otec si zřídil hlučné sídlo v rozrůstajícím se obchodě a matka se točila kolem něj a působila jako jeho pomocnice a smírčí soudce mezi ním a jeho zaměstnanci.

Vřelost a srdečnost ze strany rodičů tedy Kafka jako dítě nikdy nepoznal. Otcova strohost, příkazy a zmínky o těžkém mládí byly malému Kafkovi nepochopitelné. Dítě vyrůstalo v prostředí, kde neexistoval názor – pouze záhadné zákony v nepochopitelném světě. Konec 19. století v Praze charakterizovaly navíc třenicemi mezi Čechy a Němci, pouliční bitky a atentáty, šarvátky mezi českými a německými školáky byly běžné. Kafkovo osamocení a uzavření se do sebe bylo prvotně vyvoláno pragmatickou a abstraktní výchovou, ovšem ani rakouské humanistické gymnázium, jemuž byl chlapec svěřen, nebylo prostředím, kde by se pěstovala Kafkovi tolik potřebná schopnost vcítění. Po absolvování gymnázia na příkaz otce a s velkým sebezapřením vystudoval právo.

JAZYK

Zaměřme nyní pozornost na situaci pražské němčiny, na jazykové podmínky Kafkových próz. Pražská němčina byla velmi vzdálena nejen od výslovnosti, ale i stavby a slovníku spisovné němčiny. Němčina se v Praze pod tlakem izolace stávala státně podporovaným svátečním jazykem, charakterizovaným úbytkem slovní zásoby. Suchá papírová pražská němčina nebyla schopna bezprostřední důvěrnosti obecně mluvené řeči nebo dialektu. Tato chudoba byla vlastní příčinou neobvykle bohaté slovní zásoby Pražanů. Rozšiřovala se propast mezi úřední a mluvenou pražskou němčinou. Díla autorů pražské školy odpovídala na tuto situaci bohatým a poněkud nabubřelým slohem. Kafka se však rozhodl pro střizlivou stavbu vět, určitý purismus a spíše chudý slovník. V dopise Mileně Jesenské píše: *Nikdy jsem nežil mezi německým lidem.*

Rozhodl se pro jasnost řeči – pro jazyk, proti spisovatelům své generace. Německý vydavatel a interpret díla Franze Kafky Klaus Wagenbach dovozuje, že Kafkovo rozhodnutí mělo i psychologické příčiny. Emancipace od domova, již Kafka nikdy nedosáhl, bylo dosaženo aspoň vůči okolnímu světu. Kafkova životní situace se tedy vyznačovala několikvrstevnou osamoceností, izolací, okrajovostí – okrajové bylo i jeho postavení v rámci rodiny, v rámci židovské, české i německé komunity a také v rámci nepočetného kroužku pražských německých spisovatelů a intelektuálů. Kafka nenáviděl nacionalismus jakéhokoli zabarvení.

KONFLIKT MEZI ŽIVOTEM A DÍLEM

Vlastní Kafkovou touhou však nebyla emancipace od okolního světa, jak píše Wagenbach, ale naopak celý život usiloval o to, aby se svým dílem i civilním životem včlenil do světa. Bránila mu v tom nejen jeho citlivá povaha, trvale poznamenaná strohou rodinnou výchovou, ale hlavně dobové společenské konvence. Po celý svůj život prožíval konflikt mezi tím, k čemu se cítil být povolán, požadavkem díla, a touhou po přirozeném rodinném životě. Tento konflikt a nemožnost jeho řešení, nemožnost jakéhokoli kompromisu spolu s vyostřenou vnímavostí vůči společenským konvencím tvoří páteř jeho spisovatelského díla po obsahové i jazykové a stylistické stránce.

V posledním desetiletí svého života Kafka stále silněji prožíval pocit viny vůči nežitému životu, vůči životu, který neprožil. Cítil strach z nicoty života, který vedl a který ospravedlňoval jedině psaním. Je ovšem třeba rozlišovat mezi Kafkovou touhou po přirozeném životě a jeho odhodláním se ho zříci. Všechny Kafkovy četné pokusy stát se milujícím otcem rodiny a družným člověkem ztroskotaly nikoli na vnějších okolnostech a lidech, ale na něm samém. Na případný zdar těchto pokusů Kafka pohlížel jako na pomocnou konstrukci, podpírající život věnovaný výhradně literatuře. Pokud si Kafka měl volit mezi životem a literaturou, rozhodoval se vždy pro literaturu, aniž se ovšem chtěl rozhodovat proti životu. To je konstelace, která ustavičně vystupuje na povrch a tvoří nit Kafkova života.

Franz Kafka byl zaměstnán v dělnické úrazové pojišťovně, měl zaměstnání, patřil ke světu a chtěl k němu patřit. Svět však disponoval jeho časem – Kafkův deník je plný poznámek o myšlenkách na sebevraždu, protože mu schází čas. Čas, fyzické síly, samota, ticho. Musí psát po večerech nebo v noci, má neklidný spánek, je dlouhodobě nevyspalý. Zaměstnání a jím vnucený

každodenní rytmus překážejí v rozvíjení tvůrčí potence. Kafka zoufale hledá nějaký modus operandi svého psaní. Pracuje do dvou hodin odpoledne, po příchodu domů chodívá ve tři odpoledne spát. Spí do devíti večer a v půl desáté chodívá na hodinovou procházku. V jedenáct hodin v noci začíná psát a píše do tří hodin ráno. Jako zaměstnanec má nárok na čtrnáct dnů dovolené ročně, ale zaměstnavatel může určit, kdy ji bude čerpat. Žádá-li Kafka o dovolenou, pak nikoli proto, aby si odpočal a jezdil na výlety, ale proto, aby pracoval, aby se mohl cele uzavřít do světa svého díla a ve vymezeném čase jej stvořit. Jedinkrát požádal Kafka svého zaměstnavatele o neplacené volno. Žádost byla odmítnuta. Teprve nemoc, která u něj prudce propukne v závěru jeho života, ho zbavuje dočasně zaměstnaneckých okovů. I přes špatnou prognózu ji v počátcích Kafka s úlevou vítá. Konflikt však zůstává nevyřešen, jen mění formu a nemoc nakonec bere síly i k psaní.

Kafka není spokojený s psaním po malých dávkách, v nedokončenosti oddělených chvil. Právě to mu odhalila jedna noc, během níž na jeden zátaž uchopil pohyb, který jej přivádí k psaní, a vydal ze sebe povídku *Ortel*. V deníku k tomu uvádí: *Psát je možné jen takto, s takovou kontinuitou, s tak úplnou otevřeností těla i duše. A právě zde leží vysvětlení příčiny tolika opuštěných a nedokončených vyprávění, povídek a dvou ze tří románů, které Kafka napsal. Lze se důvodně domnívat, že kdyby Kafka žil v příhodnějších podmínkách a nebyl v psaní brzděn svým civilním zaměstnáním, nevyhujícím rodinným prostředím a nemusel se potýkat se společenskými nároky, které dobové konvence kladly na mladého muže, dočkali bychom se od něj mnohem objemnějšího díla a pravděpodobně by neobsahovalo tolik nedokončených próz.*

V deníku z roku 1913 Kafka píše: *Nesmírný svět, který mám v hlavě. Ale jak osvobodit sebe a osvobodit tento svět a neroztrhnout se přitom. A tisíckrát raději se roztrhnout, než ho v sobě zadržovat nebo pohřbít. K tomu tu přece jsem, to je mi naprosto jasné.* Kafkovy deníky obsahují mnoho prozaických fragmentů, často jeden následuje za druhým.

NAPLNĚNÍ OSUDU SŇATKEM

Francouzský literární kritik Maurice Blanchot k tomu podotýká: *Kafka v čase, který má k dispozici, nenachází dostatečný prostor, který by příběhu umožnil rozvinout se tak, jak by sám chtěl, do všech směrů; příběh je vždy pouze fragmentem, po něm následuje další fragment. Kafka by potřeboval více času, ale také by potřeboval méně světa. Světem je v první řadě jeho rodina, jejíž omezující tlak těžce nesl, od něhož se však nikdy nedokázal osvobodit. Dále je to jeho snoubenka, jeho hluboké přání dostat zákonu, který po člověku žádá, aby naplnil svůj osud ve světě, aby měl rodinu, děti, aby patřil do komunity.*

Kafka v době uzavíraných, rušených a znovu uzavíraných zasnub se stále větším napětím zkoumá, co je pro a proti jeho sňatku, a vždy naráží na tento požadavek: *Mou jedinou snahou a mým jediným posláním je literatura... vše, co jsem vytvořil, je pouze výsledkem samoty... potom už nikdy nebudu sám. To ne, to ne.* Maurice Blanchot píše: *Kafka opouští pozemské štěstí normálního života, opouští tak zároveň pevnost správného života, staví se mimo zákon.* Kafka se celý život snažil spojit své spisovatelství s normálním životem po boku milované ženy a v rodinném kruhu, který by neohrožoval jeho spisovatelskou práci.

Franz Kafka a Felice Bauerová, se kterou byl dvakrát zasnouben v letech 1914 a 1917; ze vztahu ale nakonec sešlo...

ŽIVOT A TVORBA

Každé psaní je však spojeno se samotou. Psaní jej odsuzovalo k samotě a staromládeneckému životu bez lásky a závazků. Přesto mu připadalo jako jediná činnost, která by ho mohla ospravedlnit. Snad proto, že příliš průzračně viděl, že samota hrozí nejen v něm, ale i mimo něj, že komunita je pouhým preludem a konvence se svými „přirozenými“ nároky a zákony jsou prostě falešné a vylhané.

Život a literární dílo Franze Kafky jsou svědectvím konfliktu mezi nadaným a k velkému dílu předurčeným jedincem a dobovými podmínkami, v nichž je mu dáno toto dílo realizovat. Kafkův osud je rukavicí hozenou do tváře všem společenským konvencím napříč časem. Partnerka Franze Kafky z posledních let jeho života, Milena Jesenská, o něm řekla: *Já vím, že se nebrání proti životu, že se brání jen proti tomuto druhu života zde.*

Foto: archiv Muzea literatury

POUŽITÁ LITERATURA:

- KAFKA, Franz. *Deníky 1913–1923*. 1998. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 1998. ISBN 80-858-4442-7
- KAFKA, Franz a Josef ČERMÁK. *Deníky 1909–1912*. 1997. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 1997. ISBN 80-858-4423-0
- KAFKA, Franz. *Dopisy Mileně*. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 2001. ISBN 80-858-4480-X
- BLANCHOT, Maurice. *Literární prostor*. Praha: Hermann a synové, 1999.
- BENJAMIN, Walter. *Výbor z díla I: Literárněvědné studie*. Praha: OIKOYMENH, 2009. ISBN 978-80-7298-278-3
- DELEUZE, Gilles a Félix GUATTARI. *Kafka: za menšinovou literaturu*. Vydání druhé. V Praze: Herrmann, 2016. ISBN 978-80-87054-49-9
- FIŠEROVÁ, Michaela, Martin CHARVÁT a Gregg LAMBERT. *Gilles Deleuze o literatuře: mezi uměním, animalitou a politikou*. Praha: Togga, 2018. ISBN 978-80-7476-156-0
- KAUTMAN, František. *Franz Kafka*. Vyd. 3. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0528-5
- WAGENBACH, Klaus. *Franz Kafka*. Praha: Mladá fronta, 1967. 168 s.

Téma

Výročí Franze Kafky

Hry Franze Kafky v Muzeu literatury

ALENA PETRUŽELKOVÁ | petruzelkova@pamatnik-np.cz

...podtón Kafkova humoru i v té nejhlubší vážnosti svědčí o nepřekonatelné svobodě, o tvůrčím nadhledu geniálního člověka ve vztahu k tomu, co prožívá a čím trpí.

Oskar Baum, 1937

Letošní 100. výročí Kafkova úmrtí aktivizovalo umělce a instituce nejen v Evropě, ale po celém světě v míře, která odpovídá významu jeho literárního díla. Dosavadní rozmanitost přístupů a výkladů Kafkova díla bude v roce oslav rozhojněna, o čemž svědčí množství dosud oznámených akcí. Tou nejvýznamnější bude pravděpodobně výstavní projekt Národní knihovny Izraele, Bodleian Libraries v Oxfordu a Německého literárního archivu v Marbachu, na němž budou představeny doklady ke Kafkovu životu a dílu, některé vůbec poprvé.

Kromě nich pořadatelé slibují pestrou přehlídku rukopisů, dopisů a knih dalších významných literátů: Ilse Aichingerové, Petra Handkeho, Hermannu Hesse a mnohých dalších. Kafka bude rovněž představen jako čtenář. Nebude chybět perspektiva současného vnímání Kafkova odkazu.

Četné akce, které se budou konat v ČR, jsou anoncovány na mezinárodní platformě www.kafka2024.cz. Aktuální informace o akcích v hlavním městě (divadelních, filmových, literárních, hudebních, vědeckých) jsou rovněž sdíleny na sociálních sítích Facebook a Instagram.

Cílem pražské výstavy *Hry Franze Kafky* v Muzeu literatury je narušit některé dosavadní interpretační stereotypy – např. redukci Kafkova díla na pouze „německého Kafku“, která neodpovídá nejen jazykové rozmanitosti dochovaných písemností, ale rovněž působení multietnického prostředí Prahy, kde se Kafka narodil a většinu svého života prožil, nebo Kafku jako solipsistu, zabývajícím se jen svými traumaty.

Ve výstavě budou představeny literární a biografické texty Franze Kafky, související artefakty a dokumenty především ze sbírek Památníku národního písemnictví – Muzea literatury z perspektivy odlišné od obvyklého obrazu autora, z perspektivy hry.

Kromě tvůrčího uchopení kafkovských témat ve výtvarném umění (ilustrace, plastika, koláž, autorská kniha) bude ve výstavě věnována pozornost překladu. Podle autora ideové koncepce výstavy lze prezentované překlady vnímat jako polyfonii, která předlohu obohacuje a dává jí zaznít v nových laděních. Téma hry bude představeno rovněž prostorově a zvukově ztvárněnými dokumenty (videosekvencí či audioinstalací). Návštěvník objeví Kafku, který ve svých textech uplatňoval hru s formami, nápady a pointami a k těmž podněcoval umělce (včetně překladatelů), kteří se k němu ve své tvorbě vztahovali.

Princip hry se rovněž objeví v pestrém doprovodném programu, který se zaměří na divadelně-akrobatické a recitační představení. Pro dětského návštěvníka se připravuje edukační list *Bát se jako František Kafka*.

Výstava *Hry Franze Kafky* se uskuteční v prostoru určeném na sezónní výstavy Muzea literatury, do něhož návštěvník vstupuje z prostoru stálé expozice a do něhož lze vstoupit z libovolného konce. Princip mnoha vchodů brání pokušení jednoznačné interpretace a zároveň umožňuje hledat dosud neobjevená spojení.

Obr.: archiv Muzea literatury

Ilustrace A. Schamoniho k jednomu z Kafkových textů

místo konání: Památník národního písemnictví – Muzeum literatury, Pelléova 22/44, 160 00 Praha 6

termín: 22. 5. 2024 – 15. 9. 2024 (vernisaž 21. 5. 2024)

koncepce výstavy: Štěpán Zbytovský

kurátorky: Vilma Hubáčková, Alena Petruželková

architektonické řešení: Václav Šuba

grafické řešení: Jan Stuchlík

Přehled akcí k výročí Franze Kafky

KATEŘINA BAJO | bajo@mkp.cz

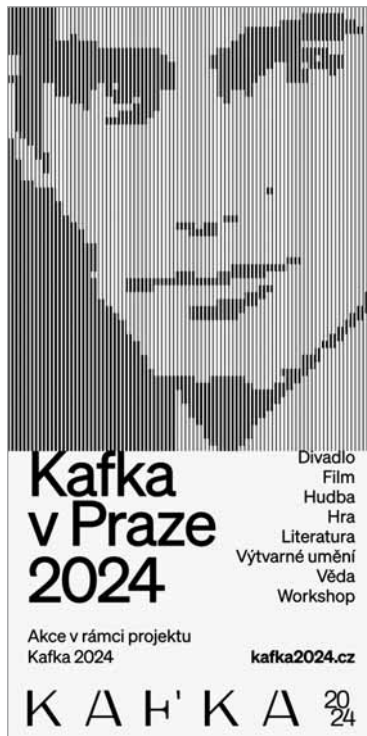
Letos v červnu si budeme připomínat sto let od úmrtí spisovatele Franze Kafky. Celá řada kulturních institucí svůj letošní program zaměřuje právě na připomenutí tohoto výročí. Velké množství plánovaných akcí a snaha koordinovat jednotlivé aktivity stála za vznikem platformy „Kafka 2024“. Její vznik inicioval Spolek Adalberta Stiftera ve spolupráci s projektem *Praha město literatury UNESCO*, který koordinuje Městská knihovna v Praze.

Postupně se podařilo oslovit a ke společným programovým plánům přizvat řadu partnerů z Česka, Německa i Rakouska. Tato mezinárodní spolupráce je pro činnost platformy zásadní a důležitá hlavně vzhledem k tomu, že je to zřejmě ten nejlepší způsob, jak k výročí německy píšícího, ale v české metropoli narozeného autora přistupovat. Platforma zahájila svoji činnost v loňském roce, kdy získala také záštitu ministra kultury ČR. Je otevřená všem partnerům, kteří připravují k výročí svoje projekty. Tyto akce je možné také na webových stránkách www.kafka2024 propagovat.

Společně se podařilo vytvořit celoroční program akcí, který zahrnuje nejenom odborné konference a přednášky, ale také výstavy, vydání publikací a jiné literární projekty, vycházky, koncerty nebo filmy – výsledek spolupráce například Židovského muzea, Židovské obce, Pražského literárního domu německého jazyka nebo časopisu *Revolver Revue* a spolku *Architektura...* Téma se objeví i v rámci 29. mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu *Svět knihy* v Praze. Pražský komorní balet připravil inscenaci *Kauza Kafka*.

Aktivity jsou rozprostřeny do průběhu celého roku; některé už probíhají (jako třeba výstava *KAFKAesque* v Centru současného umění DOX nebo divadelní představení *Franz a kavka. Pohádkový kabaret pro intoše od 4 let* v Divadle Na zábradlí). Řada akcí se soustředí právě na červen, ale v přípravě jsou i projekty během podzimu. Městská knihovna v Praze jako pražská kulturní příspěvková organizace považovala za nezbytné spolupracovat na letošním programu a zapojit se i do mezinárodní spolupráce, která je při výročí německy píšícího, ale v české metropoli narozeného autora víc než smysluplná, vysvětluje ředitel Městské knihovny v Praze Tomáš Řehák. Přehled všech zapojených organizací i plánovaný program je k dispozici na webu <https://kafka2024.de/cz>.

Prague City Tourism ve spolupráci s Městskou knihovnou v Praze také symbolicky zahájil celoroční provoz speciální kafkovské tramvaje, která zaujme nejenom venkovním polepem s grafikou a citáty připomínající Franze Kafku (je vyzdobena ilustracemi české ilustrátorky Simony Love), ale uvnitř tramvaje se také budou po celý rok objevovat plakáty s pozvánkami na jednotlivé akce.

24. Noc s Andersenem a jak to bylo

HANA HANÁČKOVÁ a BRONISLAVA JAKOUBKOVÁ | detske@knihovnabbb.cz

Noc s Andersenem letos oslavila krásných 24 let, během nichž v knihovnách, školách a jiných zajímavých místech v Čechách, ale také na Slovensku a v zahraničí přespalo už více než 1 250 000 dětí. Všem, kteří se rozhodnou tímto pro mnohé nezapomenutelným způsobem šířit kouzlo pohádek a čteného slova, patří velké díky, stejně jako těm, kteří akci dlouhodobě podporují. Malí čtenáři mohou totiž zažít opravdové dobrodružství a poznat pravou noční atmosféru spojenou s předčítáním. I to je možná jeden z důvodů, proč *Noc s Andersenem* vznikla a udržela si zájem malých i velkých čtenářů celé čtvrtstoletí. Tuto akci k podpoře dětského čtenářství pořádá Klub dětských knihoven SKIP.

A jako všechny akce, které knihovny pořádají opakovaně, musí se i *Noc s Andersenem* plánovat s předstihem. Již koncem prázdnin a začátkem nového školního roku je nutné navrhnout společná témata. Hledají se jubilejní výročí, významné světové dny a události, již tradičně se zjišťuje, kterému ptákoví bude věnován následující rok (neboť první duben je také mezinárodním dnem ptactva); v příštím roce se možná k tématům připojí také hmyz roku. Letos jsme si připomínali 100. výročí narození Eduarda Petišky, 75. narozeniny Petra Síse, 75. výročí vzniku nakladatelství Albatros, 180 let od vzniku Andersenovy pohádky *Sněhová královna*, Světový den vody a Světový den mimů.

Takové hrobové ticho, jako zavládlo dnes v knihovně, když přišlo 22 mimů, to už se asi nikdy nestane. Nevěřili byste, že stačilo dětem namalovat obličej, „obléknout“ je do role mimů, a ony fakt ztichly. Když hledaly zatoulaný hlas, tak by bylo slyšet spadnout i špendlík. Úžasné!

Knihovna F. Jilíka Kunovice ■

Paní Kateřina, manažerka nakladatelství Albatros, navrhuje hlavní titul pro nastávající ročník a představuje ilustrátora, jehož ilustrace ozdoby pohlednice, ale také plakáty. Společná témata pak schvaluje a doplňuje Klub dětských knihoven,

který se každoročně schází začátkem září. To vše je signálem k tomu, aby se aktualizovaly „noční“ webové stránky, odsunuli všichni registrovaní účastníci z předchozího ročníku do archivu a byl založen adresář nový, zatím zející prázdninou. V ten okamžik se rozesílá také první informační mail, vybízející k nové registraci a představující navržená témata.

Stará truhla s tajemstvím, zamčená na tři zámky, nám umožnila vstoupit do příběhu z knížky Tři zlaté klíče. Kdo je ale tím úžasným slavným spisovatelem a výtvarníkem, který žije až v dalekém New Yorku? Černá kočka vedla naše kroky, děti odhalovaly indicie, hledaly pergameny, překonávaly překážky a objevovaly klíče. Podobně jako Bruncvík dobyly Pevnost nenávisli a získaly první klíč. Spolu s mistrem Hanušem se staly konstruktéry a oživily orloj prostřednictvím apoštola Petra jim vydal druhý zlatý klíč. A kam se vydat pro ten třetí? Napověděl nám tajemný Golem klíčem od Židovského hřbitova, kam jsme se vydali pro poslední z klíčů. Po návratu a po odemčení truhly jsme zjistili, že Petr Sís je autorem mnoha dalších knížek a taky jsme získali poklad ukrytý v truhle. Noc proběhla v krásné atmosféře a všem nám zůstávají krásné vzpomínky.

Městská knihovna Hořice ■

Mezitím už probíhá hojná korespondence s nakladatelstvím Albatros. Nejdůležitější je určení termínů pro výběr ilustrace, zaslání log spolupracovníků, schválení náhledů, ale také a hlavně stanovit termín pro tisk a počet pohlednic. Uzávěrka registrací je proto velmi důležitá – v tento den se sečtou všichni registrovaní a spočte se počet pohlednic. Pokud se nezaregistrujete včas, nic se neděje, stále budou docházet informační mailly s inspiracemi, jen se k vám nedostanou pohlednice, protože jejich náklad je přesně spočítán a nelze ho již navyšovat. Jakmile se pohlednice vytisknou, nakladatelství Albatros je společně s velkým počtem brigádníků zabalí do obálek a rozesílá na všechny adresy. Možná se občas zásilka malinko zatoulá... Jen letos bylo odesláno 1430 obálek.

H. Ch. Andersen v Knihovně Jaroměřice

Foto: archiv Knihovny Jaroměřice

Další pravidelnou aktivitou v rámci této akce je posílání pohlednicových zdravic různým osobnostem. Krásné pohlednice, které každý rok dostáváme od organizátorů akce, děti mohou dozdobit, připsat vzkaz. Pohlednice pak zasíláme poštou například prezidentovi, jeho ženě, primátorovi města Jihlava, dánskému velvyslanci a letos také umělkyním, které nás inspirovaly při tvoření.

Oblastní galerie Vysočiny Jihlava ■

Velice moc děkujeme za krásné pohlednice. Letos jsme je využili a napsali. V pondělí odeslame pozdravy na naše partnerské školy do Německa, Polska, Slovinska i na Slovensko, se kterými spolupracujeme v programu Erasmus+.

Základní škola Kopřivnice ■

Tento týden mi na ministerstvo chodí spousta pozdravů z knihoven, od dětí, které tam přespávají mezi knihami a s knihami. Je to skvělá akce a jsem za ni moc rád! Pamatuju si dobře, jak důležitou část mého dětského života tvořila malá knihovna v Radobyčicích a paní knihovnice Huclová, která mě od mala navigovala světem knih... Velký dík patří Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR a každé knihovnici a každému knihovníkovi, kteří takto prohlubují vztah dětí ke knížkám a ke čtení.

Martin Baxa, ministr kultury ČR ■

Velkou radostí byla letošní spolupráce s Eurocentry, díky nimž mohly po několika letech odejít zásilky také do zahraničí. A nejen to, k výročí dvaceti let ČR v EU vyhlásila Eurocentra soutěž o ceny pro všechny malé nocležníky. Tu dětem představil a nad Nocí převzal záštitu Martin Dvořák, ministr pro evropské záležitosti. Do soutěže se nakonec zapojilo 485 dětí.

Děti ale nepozdravil jen tento ministr... Již tradičně se v předstihu domlouvá také zdravice dánského velvyslance v Praze a v lednu byla zaslána oficiální žádost do kanceláře prezidenta republiky. Nádherná videozdravice od pana prezidenta Petra Pavla dorazila koncem února.

Milé děti, milí čtenáři, moc si vážím toho, že jste dnes dali před televizi, mobilem nebo počítačem přednost knihám a čtení. Já sám jsem jako malý nemusel čelit všem digitálním lákadlům, a proto jsem kromě běhání po venku nejraději ležel právě v knihách. Společně s jejich hrdiny jsem prožíval dobrodružství, která mě přenesla do jiných století nebo na jiné kontinenty. I dnes mám knihy stále rád, hlavně ty o historii nebo inspirativních osobnostech. Moc vám přeji, aby i vás knihy provázely celým životem a našli jste si oblíbené autory, ke kterým se budete i po letech rádi vracet. Přeji vám dobrou čtenářskou noc.

Prezident republiky Petr Pavel ■

P. S. A jedna veselá historka z příprav: 20. března, den před odesláním zdravice do všech spacích míst, zjistíte, že proklik na zdravici měl expiraci. Polije vás horko, ale nyní už víte, že paní Štěpánka je úžasná a vše v tiskovém oddělení prezidenta republiky pracuje na jedničku a zdravice se ke všem včas dostane.

Nocování v MěK Rtyně v Podkrkonoší

Foto: archiv MěK Rtyně v Podkrkonoší

Zdravici zaslal také květnový oslavenec Petr Sís, který je kmenovým autorem nakladatelství Labyrint. To knihovníkům poskytlo 250 kusů knihy *Raketa – Hravá kniha 2* a taky domluvilo videozdravici od jubilanta. Petru Sísovi během Noci na dálku popřály stovky dětí.

Letošní Noc s Andersenem zavedla valašsko-meziříčské děti do příběhů z knih Petra Síse. Děti se setkaly s Mozartem, Dalajlámou, soudružkou učitelkou Petra Síse, ale i její současnou kolegyní. Na diskotéce jim Petr pouštěl pecky coby dýdžej. Závěr patřil dobrodruhu Eskymo Welzlovi. Sísovy knihy byly inspirací pro všechny aktivity – secvičení symfonie, inscenování situací z rodinného života Sísových, psaní zpráv z Tibetu i dobrodružné putování dalekým severem. Největší strach děti zažívaly při hledání Yetiho. Velkou atrakcí byly i hodiny výtvarné výchovy: poprvé velenudná s despotickou učitelkou, podruhé tvořivá s inspirativní umělkyní.

Městská knihovna Valašské Meziříčí ■

Již před koncem roku se ozývá také Klára z Rádia Junior, která tvrdí, že Noc je její srdcovka a hned nato jsou osloveny také web veverusak.cz, časopis *Krajánek ve světě* či *Mravenčí chuťvy Marie a Julie*. A se svými inspiracemi nezištně přicházejí také vy, jako letos např. Knihovna Eduarda Petišky.

S moderátorskou dvojicí Klára Nováková a Petr Ševčík jsme vás na letošní Noci s Andersenem přivítali v Knihovně Petřiny. Bohatý program oživily pohádky, superhrdinské příběhy, soutěže a samozřejmě také zajímaví hosté. Do knihovny za námi přišli: spisovatelka Daniela Krolupperová, zpěvačka Ellie, dívčí skupina Rebelky, autorka podcastu Superhrdinka Anna Vošalíková, učitel fyziky Vojtěch Žák, překladatel filmů Disney a Marvel Vojtěch Kostíha, spisovatel Vojtěch Matocha, autor bestselleru Prašina Karel Osoha.

Rádio Junior ■

Krtkovy kalhotky v Základní škole Liptál

Foto: archiv ZŠ Liptál

Nocuje se nejen u nás, ale také u našich sousedů na Slovensku, kde se letos zapojil rekordní počet organizací, či v Polsku, v Srbsku, Slovinsku, Velké Británii, Německu, USA, Francii, Itálii, Bulharsku, Turecku, Švýcarsku, Chorvatsku. Celkem se v zahraničí nocovalo na 546 místech a pamětní listy se tak vytvářely i ve slovenštině či v angličtině.

Ach, co to byla za noc! Za nami 24 edycja Nocy z Andersenem, podczas której obchodziliśmy 180 rocznicę powstania baśni H. Ch. Andersena Królowa Śniegu. Zaproszeni goście nie zawiedli i licnie stawili się w pięknych strojach. Po krótkim przedstawieniu swoich postaci, rozpoczęliśmy zabawę ruchowe i zręcznościowe, które pozwoliły nam się rozruszać i zapoznać. Odwiedziła nas też główna bohaterka baśni,

Królowa Śniegu, która przypomniała nam swoją historię. Podczas czytania dzieci wcielały się w rolę bohaterów baśni i odgrywały krótkie scenki. Po wysłuchaniu opowieści wspólnie zaśpiewaliśmy naszej Królowej „Sto lat” i zjedliśmy pyszny tort!”

Miejska Biblioteka Publiczna w Reszlu ■

S balonom u ruci, osmijehom na licu i novim doživljajima i uspomenama otišli su naši veseli članovi kućama sa svojim roditeljima oko 9 h u subotu. Vidimo se nagodinu na proslavi 220. rodendana!

Pučka knjižnica i čitaonica Daruvar ■

Těsně před Nocí zasílá svoji zapeklitou otázku Čtisibrýl Ušatý: Ách... Zase je tu noc, kdy se ne-vyspím. Plná knihovna těch uličníků, všude křik a smích, žádný klid na čtení. Ale dobrá. Abyste věděli, vy kulíšáci zpropadení, moje letošní otázka bude moc krásná, chachacha! Musíte poznat, jak se jmenuje knížka, ze které je tenhle úryvek, a taky kdo ji napsal, samozřejmě!!! Tomu, kdo mi pošle první správnou odpověď, pošlu já zase odměnu. A těm ostatním nic, chichichichi! A nakonec v anketě „Kniha dětského srdce“ hledají knihovníci nejlepší dětskou knihu uplynulého roku. Cenu Noci s Andersenem tak v anketě SUK získala kniha Andrey Popprové Medový domeček.

A Noc? Ta už je čistě ve vašich rukou a my se o tom moc rády dozvídáme, protože zasíláte své zprávičky, z nichž poté vzniká statistická zpráva, která slouží také k inspiraci pro další ročníky.

Pustili jsme si videozdravici od pana prezidenta Petra Pavla, který děti na Noci s Andersenem hezky přivítal, a představili jsme si vzájem-

Z průběhu Noci v knihovně v Hořicích

Foto: archiv MĚK Hořice

ně knížky Eduarda Petišky, které si všichni přinesli ze svých domovů... Děti zaujalo skvělé video nakladatelství Albatros „Jak se dělá kniha“, kde viděly všechny profese, které se na vzniku každé knížky podílejí... Po společném zhodnocení a předání pamětních listů a odměn si spokojené školáky plné nových zážitků již vyzvedli jejich rodiče. Už teď se všichni těšíme na další ročník Noci s Andersenem, která nejen přivádí děti ke čtení, ale také nám všem umožňuje užít si společný čas ve škole netradičně, poznat se vzájemně v úplně jiných situacích než obvykle a utužit naše vztahy.

Základní škola Průhonice ■

Wow...bylo to famózní! Děti už jsou u sebe doma, knihovnice taky... ale zážitky z dnešní Noci s Andersenem jim pořád „hrají v hlavě“. Byla to kouzelná noc.

Univezitní centrum Telč ■

A mezitím se již množí zvědavé dotazy: Kdy bude další Noc? A už teď se ví, že to bude pátek 28. 3. 2025. ■

Do čísla přispěli

Bc. Kateřina Bajo – Městská knihovna v Praze ■ **Bc. Kamil Bouška** – Národní knihovna ČR ■ **PhDr. Jaroslav Čisár** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ **Mgr. Lenka Dostálová** – Moravská zemská knihovna v Brně ■ **Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.** – Národní knihovna ČR ■ **Hana Hanáčková** – Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana ■ **Mgr. Zlata Houšková** – SKIP ČR ■ **Mgr. Bronislava Jakoubková** – Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana ■ **Bc. Lenka Kanellia** – Czech Association ■ **PhDr. Renáta Krejčí Salátová** – Národní knihovna ČR ■ **Lucie Lacinová, M.A.** – Malá technika, z. ú. ■ **Mgr. Pavlína Lišovská** – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ■ **Ing. Pavlína Papežová** – Městská knihovna Lipník nad Bečovou ■ **Mgr. Alena Petruželková** – Muzeum literatury – Památník národního písemnictví ■ **PhDr. Dana Petředsová** – Krajská vědecká knihovna v Liberci ■ **Bc. Lenka Poniklová** – Městské informační centrum Rychnov nad Kněžnou ■ **Mgr. Kateřina Spurná, Ph.D.** – Knihovna Národního muzea ■ **Ing. arch. Dana Václavíková** – architektonické studio Přirodní zahrady ■ **Milan Valden** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Monika Vlasáková** – Husitské muzeum v Táboře

Události

Pozvánka na Slavnosti Rettigových v Rychnově nad Kněžnou

LENKA PONIKLOVÁ | Lenka.poniklova@kulturalak.cz

Rok 2024 se ponese v Rychnově nad Kněžnou v duchu oslav 200. výročí od příchodu manželů Rettigových do města. Zváni jsou všichni příznivci kulturních dějin, historie i gastronomie!

Muzeum hraček vytvořilo v Rychnově nad Kněžnou ve spolupráci s Kulturou Rychnov nad Kněžnou, Městem Rychnov nad Kněžnou a Muzeem a galerií Orlických hor bohatý program oslav, které budou probíhat od 20. do 25. 5. 2024 a přinesou mnoho příležitostí, jak se podrobně seznámit s desetiletým obdobím života Rettigových v Rychnově nad Kněžnou. Na co se mohou návštěvníci těšit především?

V pondělí 20. 5. 2024 se oslavy zahajují v městské knihovně vernisáží výstavy věnované M. D. Rettigové a promítáním dokumentu *M. D. Rettigová – výjimečná žena, spisovatelka a národní buditelka* režisérky Pavly Petrákové Slancové. Následuje setkání s režisérkou Pavlou Slancovou-Petrákovou, spisovatelkou a historičkou Marií Mackovou, vedoucí Muzea hraček Miroslavou Pecháčkovou, nestorem rychnovské kultury Janem Tydlitátem a autorkou scénáře dokumentu Marií Otavovou.

22. 5. proběhne v Městské knihovně beseda s Janou Galbičkovou, která přepsala kuchařku M. D. Rettigové včetně desítek receptů a vybavila ji velmi zajímavými příběhy a texty o způsobu života a stolování v 19. století.

V průběhu týdne budou pro předem přihlášené školy připraveny kostýmované prohlídky v budově radnice, kde Rettigová dokončila jednu z nejvydávanějších knih v Čechách, svoji *Domácí kuchařku*.

Oslavy vyvrcholí v sobotu 25. 5. příjezdem a slavnostním přivítáním Magdaleny Dobromily a Jana Sudiprava Rettigových na Velkém náměstí v Rychnově nad Kněžnou. Tuto událost budou doprovázet dámy v dobovém oblečení. Kolowratský

zámek nabídne výstavu historických kočárků a ukázky stolování v první polovině 19. století. Velké náměstí, Rychnovský pivovar i rychnovské restaurace se připravují na celou řadu gastronomických zážitků – nebudou chybět pokrmy, které vycházejí z receptur M. D. Rettigové, pivo Rychnovská Dobromilka a mnoho dalších jedinečných specialit. Asociace kuchařů tento den zajistí kulinařskou show, řadu soutěží, ochutnávek a mnoho gastronomických zážitků. Náměstí zaplní stánkaři s regionálními specialitami, návštěvníci se mohou těšit na BLACK BUŘIŇOS a SBOR Z HOR a další hudební vystoupení. V odpoledních hodinách budou během tří samostatných vstupů v budově radnice kostýmované prohlídky plné překvapení.

Celoročně mohou návštěvníci Rychnova nad Kněžnou navštívit historickou radnici, kde se nachází Muzeum hraček, jehož součástí je expozice věnovaná M. D. Rettigové, která představuje vybavení domácnosti první poloviny 19. století, včetně její *Domácí kuchařky aneb Pojednání o jídlech masitých a postních pro dcery české a moravské*.

Půvabné logo oslav 200. výročí příchodu Rettigových do Rychnova nad Kněžnou vytvořil Petr Netík z Opočna. V průběhu roku bude dokončena a slavnostně odhalena i „Lavička Rettigových“, která bude trvale připomínat zásluhy Rettigových o rozkvet města.

Pokud jste tedy milovníky historie a gastronomie, určitě nahlédnete do bohaté nabídky těchto oslav na <https://www.rychnovsko.info/> a <https://www.kulturalak.cz> a přijmete pozvání k návštěvě našeho města. ■

Od čtenářství k umělé inteligenci

JAROSLAV CÍSAŘ | ctenar@svkkl.cz

Ve dnech 20. a 21. 3. 2024 se v Ostravě konal již 15. ročník knihovnické konference *Knihna ve 21. století* s doprovodným programem. Akce se uskutečnila po covidem vynucené čtyřleté přestávce. Tradiční organizátoři z Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě (MSVK) a Slezské univerzity tentokrát zvolili nanejvýš aktuální téma, které jsem si dovilil použít i pro titulky tohoto příspěvku.

Z doprovodného programu

Doprovodný program probíhal v předvečer konference v prostorách MSVK v budově nové radnice na Prokešově náměstí. Zájemci si mohli vybrat mezi představením „Makerspace dílny a jejich aktivit“ s prezentací robotických hraček pro individuální i společnou práci, kterého se ujala Michaela Mrázová, „Ukázkovou lekcí trénování paměti“ v podání Moniky Oravové a exkurzí po knihovně (Jarmila Dvořáčková).

Největšímu zájmu se těšila rekapitulace dosažených aktivit pro získání nového sídla knihovny, které přednesl Andrej Harmečko, současný šéf projektu *Černá kostka*. V roce 2027 by měly vyústit slavnostním otevřením nové budovy knihovny. I když se sice jedná fakticky o kvádr, tenhle zaužívaný název pro nové prostory MSVK už zřejmě knihovně zůstane nastálo. V roce 1951 byla na deset let provizorně umístěna ve stávajících prostorách radnice z roku 1930. Tohle provizorium se tedy už protáhlo na více než 70 let, kdy knihovna ročně přivítá 190 000 návštěvníků a její fondy narostly na 1,5 miliónu svazků a musí sídlit na několika místech města!

V letošním roce uběhlo již 20 let od architektonické soutěže, jejímž vítězem se stala právě tzv. Černá kostka. Muselo tak dojít k oživení a aktualizaci řady nutných aktivit včetně zadávací dokumentace (*pozn. red.:* bližší informace přineseme na stránkách *Čtenáře*), ale již teď lze konstatovat, že v průběhu léta 2024 budou zahá-

M. Mrázová v rámci doprovodného programu prezentovala makerspace dílnu a její aktivity

Foto: Lucie Macháčková

jeny dlouho očekávané stavební práce. Investiční náklady na stavbu o deseti podlažích (z toho dvě podzemní) o celkové ploše 16 000 m² se 22 studovnamy dosáhnou 1,65 miliardy korun.

Průběh konference

Konferenci, která probíhala v nedávno otevřeném City Campusu Ostravské univerzity v Moravské Ostravě, moderovala se šarmem jí vlastním Michaela Dombrovská z Ústavu bohemistiky a knihovnictví Slezské univerzity v Opavě. Účastníky pozdravili zástupci Ostravské a Slezské univerzity spolu s ředitelkou MSVK Libuší Foberovou. Zájemci naleznou záznam průběhu konference na <https://www.konferencek21.cz>.

Akce se za dobu své existence postupně vyprofilovala od prosté vazby knihy přes další kulturní aktivity a činnost knihoven až k současné návaznosti na nové moderní trendy, které přináší vývoj nových technických prostředků, výzkum celostní percepce a excerpce zaznamenaného obsahového bohatství, digitalizace až po nejnovější nástup umělé inteligence (AI). Průběh posledního ročníku konference to ostatně velmi přesvědčivě potvrdil. Dopoledne bylo věnováno různým aspektům významu čtení, odpoledne pak právě nástupu AI, která nebývale poznamenává realitu šíření objektivních informací; veřejné knihovny a jejich potenciál právě vyvažují její nástup.

Výzkumům čtení se věnuje pozornost od zhruba poloviny 50. let minulého století, v roce 1956 také došlo k založení Mezinárodního sdružení pro čtení (International Reading Association). Poslední poznatky potvrzují, že s novou dobou nedochází k výraznější ztrátě zájmu občanů o využívání knihoven (v ČR činí jejich podíl téměř třetinu). Naopak se projevuje dosti masivní pokles čtení periodik (propad zhruba o 47 %). Je to vyvažováno zejména výraznějším využíváním elektronických kanálů šíření zpráv a aktuálních informací.

V Česku se knihovny vyznačují nejnižším podílem na vzdělávání dospělých: 5,8 % ve srovnání s ostatními vyspělými zeměmi, kde činí 25–35 %. Podíl lidí, kteří využívají jejich služby, roste zvláště ve věkové kategorii nad 60 let. Sen o vytváření komunitních knihoven tak stále nic neztratil na své platnosti.

Vývoj technických prostředků nebývale akceleroval; např. ke zdvojnásobení výkonnosti superprocesorů dochází zhruba každých 18 měsíců. V souvislosti s prudkým nástupem AI, i když zatím tvůrčí myšlení nenahradí (bylo to demonstrováno i praktickými ukázkami), je však nutné sladit legislativní a normativní vývoj, aby realizace těchto systémů probíhala v nějakém právním rámci. Významně se na přípravě těchto aktivit podílela právě Česká republika v době svého předsednictví v EU. V oblasti AI se stále objevují nové politiky a rovněž pokusy o zneužívání této technologie.

AI umožňuje generovat všechny způsoby šíření informací. Rovněž významně pomáhá se zpřístupňováním rozsáhlého písemného dědictví.

Konference probíhala v nových moderních prostorách City Campusu Ostravské univerzity

Foto: archiv MSVK v Ostravě

V současnosti, ačkoli si to většinou neuvědomujeme, představuje podíl strojopisných archiválií na materiálech uchovávaných v archivech 50–80 %.

Závěr

Z některých poznatkových střípků, které jsem zde uvedl a které zazněly v přednáškách českých a slovenských lektorů, vyplývá, že program byl sestaven jako velmi účelně provázaná škála na sebe navazujících témat, která hýbou oborem knihovnictví a informační vědy a v nejbližší budoucnosti budou stále více ovlivňovat jeho formování. Jednalo se vesměs o živá témata.

Také sponzoři se svými stánky v předsálí konference potvrzovali, že produktová různorodost v dané oblasti poznamená v dohledné době její podobu a škálu nabízených služeb. Nechme se překvapit, zda i za dva roky budou mít organizátoři konference šťastnou ruku ve výběru vhodného a aktuálního tématu. Musím potvrdit, že u ročníků, kterých jsem se zatím zúčastnil, se to vždy podařilo. ■

Tančit v knihovně? Jedině v Liberci!

DANA PETRÝDESOVÁ | petrydesova@kvkli.cz

Věděli jste, že i v knihovně se dá uspořádat ples? U nás v Liberci jsme to zkusili... a snad úspěšně. V lednu 2024, kdy jsme uskutečnili už v pořadí jedenáctý *Ples v knihovně*, bylo opět vyprodáno.

Nápad uspořádat ples v knihovně je dlouholetou vizí bývalé ředitelky knihovny Věry Vohlídalové, která se zasloužila o stavbu její nové budovy. K realizaci však došlo až pod taktovkou další (nyní již také bývalé) ředitelky, Blanky Konvalinkové, která měla velkou odvahu proměnit netradiční prostor krásné liberecké knihovny v úžasný plesový sál.

První ples proběhl v roce 2012, a to ve spolupráci s neziskovou organizací Liberecká občanská společnost. Tato spolupráce několik let úspěšně pokračovala. Od roku 2016 jsme plesy pořádali samostatně bez dalšího partnera. Až dosud, kdy jsme pro spolupráci získali partnera mimořádného – regionální iniciativu Crystal Valley –, která se zaměřuje na zviditelnění sklářského průmyslu v regionu. Díky tomuto propojení mohl být již tak pestrý program doplněn o další aktivity a zážitky.

Proč to děláme? Lakonická odpověď by byla: Rádi tančíme a bavíme se. Hlavním cílem je však zviditelnění knihovny jako kulturního a společenského centra. Využili jsme potenciál krásné budovy, jejíž prostory jsou velmi variabilní. Na jeden večer jsme se ji pokusili proměnit ze stánku vzdělávání a informací v místo určené společenskému dění.

Chceme ukázat knihovnu v netradiční roli, a tím přilákat nové návštěvníky, kteří prostřednictvím plesu zjistí, že knihovna pro ně může být zajímavá. Chceme nabídnout příjemnou atmosféru a hezké zážitky, které budou mít lidé s knihovnou spojené. Chceme připomenout, že knihovna má v Liberci své pevné místo a lidé ji

mají rádi. Zdá se, že se nám to daří. Plesy jsou vyprodané a staly se tradiční součástí liberecké plesové sezóny, lidé o plesu vědí a hlásí se k němu – a tím se hlásí i ke knihovně.

Na moment se ale vraťme do minulosti – do podzimu roku 2011, kdy padlo rozhodnutí a rozjely se první přípravy. Nikdo z nás nikdy žádný ples neorganizoval, tudíž jsme nevěděli, do čeho jdeme, a potýkali jsme se s řadou neznámých problémů jako omezený rozpočet, vhodný termín, koordinace přípravných prací, úpravy prostoru (což v našem případě každý rok znamená velké přesuny nábytku), výzdoba prostoru, úprava stolů, zajištění bezpečnosti, úklidu, šatny apod. Na nákladnou výzdobu peníze v rozpočtu nezbývají, proto jsme se vydali cestou jednoduchosti a elegance, jejíž podstatou je barevná sladěnost všech prvků: plakátů, vstupenek, ubrousků, balonků, květin na stolech aj. Před počáteční porodní bolestí jsme si vypracovali systém, který skvěle funguje, a každý ví, co má dělat. Máme síť partnerů, kteří do toho s námi každý rok s nadšením jdou – knihovni kavárna, dodavatel vína nebo květin, kapela, sponzoři tomboly apod. Ale ples nemůžeme organizovat zejména bez nadšení a ochoty mých kolegů. A za to jim patří velký dík.

Každý majitel vstupenky se může těšit na půlnoční slosování o ceny, které nám poskytují tradiční partneři. Vítězové si tak odnášejí milé odměny: např. kvalitní víno, kávu, dorty, vstupenky do kulturních zařízení, balíčky s regionálními výrobky apod. Nesmí chybět též cena za knihovnu. Letos byla tombola obohacená o další skvělé ceny od Crystal Valley.

Zahájení plesu (zleva):
moderátorka
Lucie Fürstová,
ředitelka knihovny
Dana Petrydesová,
ředitel Crystal Valley
David Pastva

Foto: Helena Kovalová
a Jakub Volný

Tanec a zábava
v plném proudu (dole)

Foto: Helena Kovalová
a Jakub Volný

Velkou pozornost věnujeme výběru doprovodných vstupů – do nevědní budovy patří neotřelý program. Za dobu konání plesu jsme v knihovně viděli balet, módní přehlídku, renesanční tanec a zpěv, ukázkou tanců z 20. let, kankán, světelnou show nebo ohromující slackline show, kdy se performeré v prostoru knihovny vznášeli několik desítek metrů nad zemí. Tradiční je též diskotéka ve čtvrtém patře. Letošní křišťálový ples však nabídl další možnosti – křišťálový fotokoutek, workshop na výrobu kinetických prste-

nů, módní přehlídku šperků od regionálních výrobců.

A jaký byl letošní ples? Jedním slovem – úchvatný! Knihovna se opět rozzářila všemi barvami, zaplnila krásnými dámami, elegantními pány a úsměvy. Věřím, že nebudu daleko od pravdy, když řeknu, že kdo tento rok netančil v knihovně, jako by nebyl.

Zaujali jsme vás? Neváhejte a dorazte v lednu 2025 do Liberce tančit v knihovně. Jste srdečně zváni!

Centrální česká krajanská knihovna v Řecku

LENKA KANELLIA | lenka.kanellia@czechassociation.org

Knihovna České asociace v Řecku patří mezi mladší a novější krajanské knihovny. Za jejím vznikem stálo delší plánování a přípravy. Hlavním cílem bylo založit knihovnu, která by obsluhovala krajany a příznivce české literatury po celém Řecku. Zároveň jsme chtěli budovat knihovnu moderní, která aspiruje na to, aby se její fungování dříve či později co nejvíce podobalo „běžným“ knihovnám, jak je známe v České republice.

Jak ale na to? Prostory nemáme, financování je velmi omezené a lidské zdroje jakbysmet. Ideály, sny a plány naopak velké a ctížádostivé. Bylo třeba udělat si jasno: co zpočátku „oželíme“, a co je naopak z našeho úhlu pohledu bezpodmínečně nutné. Knihovnu jsme chtěli otevřít nejpozději v roce 2023. Čím dříve, tím lépe! Již v předchozím roce jsme se ale na vznik knihovny chystali. Dávali jsme dohromady knihy, které tam přijdou. Skladovaly se v bytě předsedkyně asociace, tedy v mém. Velká část počátečního fondu byly právě knihy mé...

Naše snaha se časem rozkrýkla, a tak nás Češi v Řecku začali sami oslovovat s tím, že by nám rádi věnovali knihy. Jednalo se často o knihy po dětech. Ratolesti odrostly a na knihy se doma prášilo. Nutno říct, že právě dětské knihy mají v zahraničí mnoho životů. Když už jsou děti větší, často je dáte zase někomu, kdo má menší potomky. Za sebe mohu potvrdit, že jsou kolikrát cennější než obnošené oblečení. Oblečení se dá snadno získat a koupit, české knihy v zahraničí však nikoli. I proto jsme s dcerou vždycky z Česka jezdily s příručním kufrem plným knih. Na knihách se u nás nikdy nešetřilo. A i ona sama vloni přetřídila své dětské knihy, nechala si několik, které si zamilovala nebo v ní vyvolávají jakési vzpomínky, a všechny ostatní ráda věnovala do nově vznikající knihovny.

Další knihy, které od krajanů do naší knihovny putovaly, byly od dospělých krajanů, kteří rádi čtou, knihy si z Česka vozí a po přečtení je vě-

nují, aby dělaly radost i dál. V neposlední řadě jsou to knihy „po rodičích“, starších, někdy již zesnulých krajanech. To se pak s námi spojí jejich dcera nebo syn a ptají se, zda bychom knihy, často relativně staré a ne vždy v nejlepší stavu, chtěli a měli pro ně uplatnění. Z jejich hlasu bývá cítit, že by chtěli, aby to, co po rodičích zůstalo, bylo ještě nějak využité, aby knihy dělaly radost a možná tak trochu aby se jejich prostřednictvím ještě nějak zachovala vzpomínka na jejich maminku či tatínka. I ty bereme. Považujeme to za důležité v rámci uchování paměti komunity a propojování. Ne všechny si ještě někdo půjčí, některé máme stranou a budeme je využívat na hry pro děti a tvořivé workshopy. Vyhodit je ale prostě nejde!

Základ knih by tedy byl. Ale co prostory? I tady jsme museli být kreativní. Dotace, kterou jsme na projekt knihovny a krajanských knihoven od Ministerstva zahraničí ČR dostali, byla 50 000 korun na rok 2023. Možná se vám to nezdá jako velká částka, ale v relativním poměru peněz, které jednotlivé krajanské spolky ve světě dostávají na všechny podané projekty, jde o pěknou částku a vážíme si toho, že se právě našemu projektu dostalo podpory. Nic to samozřejmě nemění na tom, že pronájem prostor ale nepřipadal v úvahu. Nebo ano? Všichni, kteří vedou krajanské spolky v zahraničí, vědí, že je třeba být kreativní a umět si poradit s málem. Kombinování a spolupráce je základem všeho!

A jak jsme si poradili my? Rozhodli jsme se kombinovat bydlení našich stážístek s krajanskou knihovnou. Dvě mouchy jednou ranou! Stážístky, které k nám jezdí, hledají na dobu svého pobytu na pár měsíců vybavené pokoje či byty. Často bydlí společně s neznámými lidmi a svůj „pokojíček“ pronajímají za několik set eur. Našli jsme byt se dvěma ložnicemi (pokoje pro stážístky) a velkým obývacím prostorem (naší budoucí knihovnou), dohodli se s majitelem bytu a hurá! Měli jsme řešení. Po několika návštěvách v IKEA a montování polic do knihovny a postelí pro stážístky byl prostor na světě a s ním i spousta místa pro naše knihy.

Dalším krokem bylo pustit se do zavedení internetu a elektronického knihovního systému, aby měli krajané možnost vidět z pohodlí domova, jaké knihy máme k dispozici a kde jsou. Kde jsou, ptáte se? Kde by asi byly, v naší centrální knihovně přece. Kdepak... tady si dovolím malou vsuvku, která se týká naší knihovny na Krétě (více o ní ve *Čtenáři*, 2024, č. 4, s. 130–133). Po dlouhém hledání, zkoumání a konzultování jsme se rozhodli pro systém Tritius, který nám umožnil právě i zaznamenat lokaci knih. Díky tomu můžeme v budoucnu do systému přidat i knihy jiných organizací v Řecku, a mít tak kompletní databázi veškeré české literatury, která se tu pro krajany nachází. I s informací, kde a v jaké organizaci se knihy najdou. Tenhle bod by byl „vrcholem“ našeho snažení nejen na poli knihoven, ale také v rámci spojování komunity a propojování a koordinace činností místních krajanských organizací.

Chvilku jsme s Tritiem bojovali, než jsme se vše naučili, ale „konec dobrý – všechno dobré“. Díky rychlé a ochotné zákaznické podpoře firmy jsme vše relativně bryskně vyřešili. Velkou pomoc představovala také stážístka Lucie z Masarykovy univerzity v Brně, studentka oboru Informační studia a knihovnictví. Byla jednou z prvních stážístek, která využila náš byt/knihovnu. Jaké bylo její překvapení, když zjistila, že skoro „celou práci“ má vlastně ve vedlejší místnosti. Právě ona i většinu knih v prvopočátcích do systému nasázela.

Náš aktuální knihovní fond čítá na 800 titulů pro dospělé i děti, ale neustále se rozšiřuje – hlavně díky našim žádostem na česká nakladatelství a darům od krajanů a nyní také od dalších českých městských či krajských knihoven. Kupa

krásných dětských knih z Knihovny města Ostravy nám například přistála na prahu v lednu letošního roku. K zapůjčení nabízíme také české stolní hry.

Knihy tedy máme. A co dál? Teď už jen, aby si je někdo půjčoval! Dáváme o knihovně a jejím fungování vědět na každém kroku. Na sociálních sítích zveřejňujeme nové přírůstky a tipy na knihy lákáme čtenáře. Před akcemi komunity upozorňujeme krajany, že si knihy mohou vybrat, a pak je vozíme na akce. Tam mohou knihy i vrátit. Mohou si je půjčit samozřejmě také osobně, knihovnu otevíráme po telefonické dohodě. Nebo si o vybrané knihy lze napsat a my je čtenářům pošleme poštou. Stejně tak nám knihy po přečtení i vrátí, zejména jsou-li zdaleka a nemohou si je půjčit či vrátit na některé z našich akcí. Všechny způsoby půjčování jsme pečlivě promysleli tak, aby si knihu opravdu mohl půjčit každý bez ohledu na to, kde se v Řecku nachází.

Čtenářský průkaz i půjčování knih je zdarma pro všechny členy České asociace a jejich rodinné příslušníky. Stačí se jen jednorázově registrovat. Vzhledem ke vzdálenostem nemáme striktně stanoveno, dokdy musí čtenář knihu vrátit. Jen pokud je o knihu zájem a víme, že by ji chtěl další čtenář, „urgujeme“ její rychlejší předání. Někdy se kniha ani nedostane zpět do knihovny, jen si ji krajané mezi sebou předají a nám dají vědět, že je kniha půjčená dál. Naším cílem není být přísní, ale zařídit a podpořit, aby bylo co nejjednodušší dostat se ke knihám!

Naše další plány jsou pak založit další menší knihovny nebo knihovní ostrůvky po Řecku. Za důležité považujeme také prohloubit a upevnit spolupráci s dalšími místními krajanskými organizacemi a napojit na sebe naše knihovny prostřednictvím elektronického výpůjčního systému. Mimo to je třeba podpořit vyměňování zkušeností a vysvětlit benefity zapůjčování částí knihovních fondů.

A co bychom si přáli do budoucna úplně nejvíce? Naším největším snem a nejvyšším cílem v následujících letech je, abychom měli vlastní prostory vyhrazené pouze pro činnost knihovny a kulturní či vzdělávací akce a aby se tento prostor postupně stal pilířem krajanské občanské společnosti, vzdělanosti a kultury. Více se o naší knihovně a jejich aktivitách dozvíte zde: <https://czechassociation.org/knihovna/>. ■

Můžu ochutnat dobrou knihu?

PAVLÍNA LIŠOVSKÁ | cdc@kjm.cz

V didaktice literatury na vysoké škole nám jeden z našich učitelů položil kdysi záladnou otázku: *Jak vám chutná tato báseň?* V ten moment se jednalo o tak jiný druh uvažování o textu, že mě dodnes fascinuje, k jakým myšlenkám to může čtenáře přivést, pokud o literárním textu uvažují jako o něčem, co má chuť. Nejen láska prochází totiž žaludkem, ale také nám musí vyhovovat obsah čtených knih a jejich vizuální pojetí, neboť člověk konzumuje i očima, a literaturu obzvláště.

Kuchařky jsou velmi specifickým žánrem v oblasti literatury pro děti a mládež, neboť jich vychází skrovné množství oproti sekci pro dospělé čtenáře. Přesto se ale u dětí v různém věku těší oblibě, protože nezřídka – i s příchodem rozmanitých soutěžních pekařských a kuchařských show do televize – jsou děti samy vnitřně motivovány k tomu, aby tuto dovednost a zručnost rozvíjely. Zrovna tak příběhy z kuchařského prostředí či inspirované jídlem, restauracemi nebývají častými na knižním trhu. Jiná situace nastává u knih zaměřujících se na nelehké téma poruch příjmu potravy. Tato problematika se zejména v knihách pro mládež objevuje častěji, ale za masově vydávané téma je rovněž nelze považovat. Vybrané knižní tipy s tímto tématem naleznete na první straně přílohy.

Ve výzkumu Národní knihovny ČR, který proběhl v roce 2019 a nesl název „Současný stav spolupráce ve vzdělávání mezi veřejnými knihovnami a školami“, se ukázalo, že jen asi tři procenta knihoven ve vzdělávacích lekcích cíleně pracují ve vzdělávací oblasti Matematika a její aplikace. Ptáte se, jak to souvisí s jídlem a kuchařkami? Poměrně úzce. Pokud totiž nemáte správná měřidla a váhy, nikdy se vám ne-

povede funkčně přichystat ingredience na vybraný recept. A právě to bude úkolem dětí ve středovém pracovním listu: celý recept je zapsán v gramech a mililitrech, ale v knihovnické kuchyni jsou k dispozici na odměřování pouze hrníčky, lžice a lžičky. A navíc je recept napsán pouze na šest porcí, ale je třeba jej upravit tak, aby porcí vzniklo celkem 15. Děti se tedy musí zorientovat v přepočtech, udělat si převodový systém, k čemuž jim může pomoci převodník na jednom z listů, a celý recept připravit tak, aby jej v této speciální kuchyni zvládly připravit jen s těmi pomůckami, které se jim nabízejí.

Je samozřejmostí, že tento pracovní list může být jen odrazovým můstkem k další práci se specifickým typem knih, jako jsou kuchařky. Můžeme učít děti pracovat s rejstříky a obsahy knih, mohou si najít svůj vlastní recept, který si převedou podle převodníku (je ale pravděpodobné, že si budou muset dohledat i jiné ingredience a způsob jejich převádění, na pracovním listu je absolutní základ potravin, se kterým mohou pracovat), můžeme je učít zorientovat se v pracovních postupech a nutnosti dodržovat návaznost činností, čímž rozvineme zase další dovednosti hravou formou.

A jelikož je jídlo od nepaměti inspirací i pro další tvůrce, stalo se jídlo, potraviny, restaurace a prostředí kuchyně rovněž zajímavým námětem pro mnoho deskových her – několik tipů najdete i na poslední straně přílohy.

Ráda bych vám popřála, abyste vždy nacházeli mnoho inspirativních, čtenářsky „chutných“ příběhů, které vám pohládí vaše smysly a budete se cítit naplnění či inspirovaní po jejich přečtení.

TOP knihy k tématu jídlo a vaření

Knih pro děti o jídle, vaření a gurmánských zážitcích je na knižním trhu poměrně málo. Nejčastěji se objevují kuchařky různorodé kvality. Přesto v posledních letech vyšlo několik za pozornost stojících titulů, z nichž jsem vybrala následující. Snad si na těchto knižních laskominách pochutnáte.

REITMEYER, Andrea *Mlsný ježek Toník*

1. vyd. Praha: Fortuna Libri, 2019. 27 nečísl. s. ISBN 978-80-7546-231-2

Toník je malý ježek, který sám sebe dostane do malé pasti. Odmítá jíst cokoli jiného než jahody, což může v době zimního spánku být docela problém, když je svět pod sněhem a jahody nikde nerostou. Jak svou vybíravost v jídle vyřeší? Kniha obsahuje i poučnou část o životě divokých ježků plnou zajímavostí.

Zdroj obálky: <https://www.obalkyknih.cz/view?isbn=9788075462312>

MIZIELIŇSKA, Aleksandra, Daniel MIZIELIŇSKI a Natalia BARANOWSKA

Můžu ochutnat?: lahodné příběhy o jídle z celého světa

1. vyd. Brno: Host, 2021. 112 s. ISBN 978-80-275-0749-8

Pamatujete na úspěšnou dětskou knihu *Mapy* od Mizieliňských? Pak budete zcela jistě nadšeni i tou jejich další, která tentokrát zavede všechny mlsné jazýčky na gurmánskou výpravu kolem celého světa. V knize navštívíte 26 zemí z pěti kontinentů, poznáte historii i současnost jejich pokrmů, nejrůznější zajímavosti a sami si můžete připravit místní pochoutky podle zde uvedených receptů.

Zdroj obálky: <https://www.obalkyknih.cz/view?isbn=9788027507498>

Děti vaří: 14 jednoduchých receptů od snídaně až po večeři

Praha: Poketo, 2022. 16 listů. ISBN 978-80-908167-0-1

Napůl kniha, napůl výzva pro děti nadšené pro pečení a vaření. Sada 14 karet s jednoduchými obrázkově zpracovanými recepty (jedna strana ingredience, druhá strana karty postup práce), které zvládnou i samy děti od 6 let. Každý recept je opatřen jednoduchými a srozumitelnými piktogramy, součástí je i karta s vysvětlivkami, co který piktogram znamená. Vhodné i pro mladší děti, jimž můžeme my dospělí asistovat.

Zdroj obálky: <https://poketo.cz/produkt/deti-vari-obrazkova-kucharka/>

HORÁČEK, Petr *Nenažraná koza*

1. vyd. Praha: Albatros, 2019. 28 nečísl. s. ISBN 978-80-00-05471-1

Ukázkový příběh pro menší děti, které mají chuť spořádat všechno jídlo, na které přijdou, a jak to dopadne, když je někdo nenasytný. Naše koza totiž skutečně sní všechno, co objeví: bramborové slupky, botu, mléko, trenýrky... A udělá se jí moc špatně a léčí se z toho celý týden... Ale poučí se?

Zdroj obálky: <https://www.albatrosmedia.cz/tituly/51165921/nenazrana-koza/>

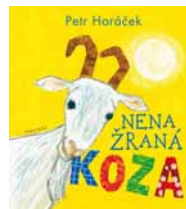
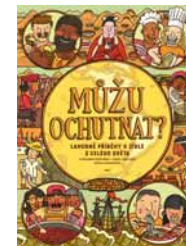

DAIRMAN, Tara *Všechny čtyři hvězdičky*

1. vyd. Praha: Albatros, 2016. 238 s. ISBN 978-80-00-04214-5

Trochu starší titul, který ale neztrácí nic na své platnosti. Gladys je už odmala přísnou kritičkou restauračních zařízení a velkou milovnicí vaření. Nyní je jí jedenáct, nesmí do kuchyně, kterou skoro podpálila, a hledá si novou zábavu. Zašle smyšlený životopis jako restaurační kritička do literární soutěže. Jenže strasti plná cesta tohoto životopisu způsobí, že jí skutečně přijde nabídka kritiku napsat...

Zdroj obálky: <https://www.obalkyknih.cz/view?isbn=9788000042145>

Dnes vařím já!

Milí mladí nadšenci do vaření a pečení, dnes přišla vaše chvíle ukázat veškerý svůj um, ale i počtářské dovednosti. Pročtete si recept a upravte jej tak, abyste ho následně zvládli použít.

V naší knihovnické kuchyni máme k dispozici pouze hrnky, lžice a lžičky na odměřování surovin. Váš recept je však uváděn v gramech a mililitrech.

Vášim úkolem bude převést správně jednotky u jednotlivých ingrediencí, zapsat si je k receptu.

Banánový chlebiček udělejte tak, aby vyšel na 15 porcí!

Banánový chlebiček

(6 porcí)

- máslo - na vymazání formy
- 500 g hodně zralých banánů
- 200 g tmavé čokolády (až 70%)
- 200 g hladké pšeničné mouky
- 50 g kakaa holandského typu
- 4 g jedlé sody
- 4 g kypřicího prášku do pečiva
- 4 g mleté skořice
- 12 g třtinového cukru
- 2 ks vejce
- 120 ml oleje
- 100 ml smetany ke šlehání

Převod jednotek u ingrediencí*

Hrníček

= 250 ml
= 17 lžic
= 250 g mléka, smetany
= 240 g másla
= 250 g oleje
= 115 g hladké mouky
= 130 g polohrubé mouky

= 150 g hrubé mouky
= 300 g soli
= 200 g krupicového cukru
= 150 g moučkového cukru
= 170 g medu
= 120 g kakaa

* Pokud není tvá ingredience v seznamu, počítej podle té, která vypadá konzistencí co nejpodobněji. S ochucovadly (kořením) pracuj tak, jak jsi zvyklý mít jídlo aromatické, klidně množství zmenš nebo zvětš dle svých přání. Vypočítaná čísla zaokrouhluj na celá čísla nahoru.

	=	17x
	=	3x

Kolik lžic, lžiček a hrníčků ingrediencí budeš na svůj recept potřebovat?

Deskové hry k tématu jídlo a kuchařky

Labužníci

Smyslem této hry je vytvářet taková menu pro vlastní restauraci, aby byla co nejvíce bodově oceněna. Body mohou přidávat inovativní složení jídelního lístku, neotřelé chuťové kombinace i záštita nějakého věhlasného šéfa (chefa). Kdo z hráčů povede ten nejúspěšnější food court?

Výrobce: Blackfire CZ **Lze zakoupit např.:** <https://www.planetaher.cz/labuznici>
Zdroj obrázku: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/labuznici-9661/>

Moje kavárnička

Desková hra kopírující nejúspěšnější „kavárenské“ mobilní herní aplikace, kde je cílem všech hráčů sestavit ty nejzajímavější typy káv podle karet s recepty v určeném čase, aby uspokojili poptávku zákazníků. Určeno spíše pro méně rozehrané hráče, kteří si chtějí užít zábavu.

Výrobce: Blackfire CZ **Lze zakoupit např.:** <https://www.planetaher.cz/moje-kavarnicka>
Zdroj obrázku: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/moje-kavarnicka-14670/>

Kdo umyje nádobí?

Rychlá rodinná karetní hra, díky níž lze vyřešit každodenní neoblíbenou povinnost – kdo se ujme mytí nádobí. Hráči ve svých tazích pracují s „čistými“ a „špinavými“ stranami svých karet a zároveň procvičují postřeh, schopnost rychlé akce.

Výrobce: Pygmalino (Granna) **Lze zakoupit např.:** <https://www.planetaher.cz/kdo-umyje-nadobi>
Zdroj obrázku: <https://www.svet-her.cz/spolecenske-hry/kdo-umyje-nadobi>

Pot pourri

Ten, kdo vždy toužil po tom zjistit, jaké je snažit se získat gurmánské hvězdy, má jedinečnou příležitost díky této kuchařské hře! Ve hře máte k dispozici tři hrnce pro všechny hráče a musíte se o ně umět podělit a zároveň vám bude pěkně překážet poklička. Cílem je i navzdory těmto překážkám uvařit ty nejuchutnější pokrmy a stát se doslova michelinským kuchařem.

Výrobce: Piatnik **Lze zakoupit např.:** <https://www.planetaher.cz/pot-pourri>
Zdroj obrázku: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/pot-pourri-13598/>

Fungi

Sbíráte houby? V této hře za jejich sběr, prodej i vaření získáváte body. A jde o to, abyste vymysleli vždy tu nejlepší strategii sběru a následného zpracování, abyste získali body vítězně.

Výrobce: Pegasus Spiele **Lze zakoupit např.:** <https://www.planetaher.cz/detail/karetni-hry/fungi>
Zdroj obrázku: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/fungi-4020/>

Sladká tečka: klání cukrářů

Před časem pohltila celou naši zemi pekařská soutěžní horečka. Jenže v této hře není nic tak pohodové jako v té televizní. Tady musíte být mazanější a efektivnější než vaši soupeři, abyste včas a ve správném množství získali potřebné ingredience na dokončení svých receptů, protože za jejich dopečení získáte více bodů. Budete ten nejlepší cukrář široko daleko?

Výrobce: TLAMA Games **Lze zakoupit např.:** <https://www.planetaher.cz/slodka-tecka-klani-cukraru>
Zdroj obrázku: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/slodka-tecka-klani-cukraru-15174/>

Vybrala PAVLÍNA LIŠOVSKÁ

Periodika na území dnešní ČR

Tribuna – „nezávislý“ deník

KATEŘINA SPURNÁ | katerina.spurna@nm.cz

Počátky deníku *Tribuna* jsou fakticky spjaté s českožidovským hnutím, které vydávalo týdeník *Rozvoj* (1904–1939), v němž však působila i řada „nežidovských“ autorů. Objevovaly se však názory, že hnutí by mělo být reprezentováno také vlastním česky psaným deníkem. Tyto úvahy sice načas přerušila první světová válka, ale po roce 1918 již jejich realizaci nestálo nic v cestě. Koncem zmíněného roku 1918 byl shromážděn potřebný finanční obnos a první číslo nového deníku *Tribuna* vyšlo 1. 2. 1919. List sídlil nejprve v Jungmannově ulici 21, poté od roku 1920 na Karlově náměstí v budově Černého pivovaru. Odpovědným redaktorem *Tribuny* byl od jejího založení až do ledna 1924 Ferdinand Peroutka (1895–1978), který dříve působil, spolu s některými dalšími autory *Tribuny*, i ve zmíněném *Rozvoji*.

Peroutka měl v *Tribuně* na starosti mj. vnitropolitické úvodníky, v druhé polovině roku 1922 zde uveřejnil cyklus *Jací jsme* a v letech 1919 až 1921 pak pod pseudonymem P. J. Antokolskij cyklus povídek *Z deníku žurnalistova*, který prozaicky pojednává o redakci *Tribuny* samé. Šéfredaktorem listu byl známý novinář a vídeňský dopisovatel časopisu *Čas* Bedřich Hlaváč (1868 až 1936). Deník sice oficiálně deklaroval svou nezávislost na jakékoliv politické straně, reálně však prezentoval spíše názory prezidenta Masaryka, který noviny také částečně finančně podporoval. Z významných redaktorů lze vedle Peroutky jmenovat pozdějšího šéfredaktora *Prager Presse* Arne Laurina (1889–1945), redaktora divadelní rubriky Josefa Kodíčka (1892–1954) nebo Alfréda Fuchse (1892–1941), který měl na starosti

Tribuna, roč. I, 1. ledna 1919, č. 1. Knihovna Národního muzea, oddělení časopisů, sign. Z 24 B 2

Foto: Knihovna Národního muzea

rubriku Denní zprávy. Vojenství se věnoval Vilém Julius Hauner (1877–1941) a opomenout nelze ani Milenu Jesenskou (1896–1944), která v *Tribuně* působila v jejích počátcích, kdy pro ni psala fejetony, vedla ženskou přílohu *Módní revue* a především pro ni překládala díla německých autorů žijících v Čechách. Své fejetony zde uveřejňoval také spisovatel Karel Poláček (1892 až 1945). Deník měl kromě hlavního a večerního vydání také své pravidelné přílohy, z nichž některé, jako například *Tribuna filatelistů* nebo již zmíněná *Módní revue*, vycházely ještě po zániku hlavního listu. Po odchodu Laurina a Peroutky však list začal postupně stagnovat a nezachránilo jej ani dočasné angažování bývalého šéfredaktora *Lidových novin* Arnošta Heinricha (1880–1933). Poslední číslo *Tribuny* pak vyšlo 31. 12. 1928.¹ ■

Příště Přítomnost

¹ Při zpracování textu byly použity následující zdroje: BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-1145-9 (ePub); KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka: život v novinách (1895–1938)*. Praha: Paseka, 2003.; OPELÍK, Jiří (ed.) et al. *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce 3/II P–Ř*. Praha: Academia, 2002, s. 869–873 (heslo Ferdinand Peroutka). Za cenné připomínky k textu děkuji Danielu Řehákovi z Ústavu pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.

Táborská periodika 19. století

MONIKA VLASÁKOVÁ | vlasakova@husitskemuzeum.cz

Zatímco v Praze se první noviny objevují již v 17. století zásluhou Ludmily ml. Sedlčanské, k jejich rozšíření na venkově došlo mnohem později. V Táboře se tak stalo v 60. letech 18. století, kdy tiskař Jan Karel Frank (1823–1887) začal od 30. 4. 1864 vydávat týdeník *Tábor*. Byl to zdařilý počín, protože *Tábor* se dočkal 74 ročníků.

Repro: Husitské muzeum v Táboře

Jan Karel Frank zároveň týdeník vedl i jako redaktor a nepolitickým zaměřením a širokým záběrem s důrazem na regionální témata se snažil oslovit co nejvíce čtenářů. Naopak neúspěšné byly pokusy o vydávání humoristického ilustrovaného měsíčníku *Jiskry* a beletristického časopisu *Lužničan* v letech 1868 a 1869. Oba listy zanikly již po několika číslech.

Po smrti Jana Karla Franka tiskárnu i vydávání novin převzal jeho syn Petr Frank (1852–1921), který je spolu se svým bratrem Ludvíkem (1864 až 1937) také redigoval. Od založení až do roku 1911 se *Tábor* profilel jako politicky nezávislý list, poté se stal orgánem Národní strany svobodomyšlné, pozdější Československé národní demokracie.

První světová válka nepříznivě zasáhla do vydavatelské činnosti, kvůli cenzuře bylo v roce 1916 vydávání *Tábora* přerušeno od poloviny září do poloviny listopadu. Poválečná léta a první republika však zpravodajství přála a přinesla i nové předplatitele. Náklad novin vystoupal v roce 1921 z původních 400 na 1300 výtisků. V téměř roce firmu převzal Petr Frank mladší (1901–1979) a řídil podnik až do znárodnění. Týdeník *Tábor* vycházel pravidelně až do 40. let 20. století (v té době pod správou Národního souručenství), jeho vydávání v roce 1941 zastavily válečné události.

V roce 1870 se pokusil vydávat noviny nazvané *Nový Tábor – časopis zábavný a poučný pro město i venkov* Josef Hnilička. Konkurence Fran-

kova *Tábora* byla zřejmě příliš velká, protože vydávání ještě týž měsíc ukončil a dochována jsou pouze dvě dubnová čísla.

Dalším táborským týdeníkem se stal *Český jih*, který 20. 9. 1872 začal vydávat Jan Nedvídek. *Český jih* byl nepolitický list, který se podobně jako *Tábor* zaměřoval na širokou veřejnost a uveřejňoval zprávy nejen z Tábora a okolí, ale i ze světa, informace o cenách, loterii, beletristické povídky, fejetony a různé inzeráty.

Stejně jako týdeník *Tábor* postihla i *Český jih* za 1. světové války cenzura a došlo k pozastavení činnosti. V poválečných letech však náklad vzrostl až na 1200 výtisků. Za první republiky si uchoval politickou nezávislost při nákladu 800 výtisků. Jeho vydávání ukončila 2. světová válka v roce 1941.

Týdeníky *Tábor* Jana K. Franka a *Český jih* Jana Nedvídky patří díky svému dlouholetému trvání k zásadním pramenům pro studium společenského, kulturního i politického života v Táboře.¹

¹ Při zpracování textu byly použity následující zdroje: KOŘALKA, Jiří. Vzestup a pád táborských tiskáren. In: *Husitský Tábor: sborník husitského muzea*, 13, 2002, s. 433–452; FASORA, Lukáš (ed.). *Tábor III.: moderní doba 1781–1989*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2023. ISBN 978-80-7422-743-1; *Tábor*. 1887, roč. 24, č. 28. 1887; dále vybraná hesla ze Slovníku českých nakladatelství 1849–1949, dostupné z: <https://www.slovník-nakladatelstvi.cz/> [cit. 25. 3. 2024]

Vzdělávání široké veřejnosti, odborníků i ukrajinských uprchlíků

Vyprávění R. Haňky zaznamenala ZLATA HOUŠKOVÁ | zlata.houskova@gmail.com

Radek Haňka pochází z malé vesnice nedaleko Pardubic, kde se před více než dvěma sty lety usadila jeho rodina. Přestože měl ke knihám blízko od útlého věku, nebyla knihovna místem, které by v dětství příliš navštěvoval, protože si knihy vždy raději pořizoval, než půjčoval, aby se k nim mohl kdykoliv vrátit. Průkazku do Krajské knihovny v Pardubicích si pořídil teprve na konci docházky do základní školy a tehdy by ho vůbec nenapadlo, že za několik let nebude chodit po dobře známých historických prostráních jako čtenář, ale jako jeden ze zaměstnanců. Ocenění krajský MARK 2023 za Pardubický kraj získal za práci pro ukrajinské migranty.

Foto: Jakub Škuta / Kristýna „Darlen“ Obrtlíková

Než se tak stalo, stihl s ohledem na své nadšení pro uměleckou tvorbu vystudovat grafický obor na střední škole, aby následně, oproti všem očekáváním, nastoupil na tehdejší katedru filosofie na Univerzitě Pardubice (dnešní Katedra filosofie a religionistiky). Právě tady se poprvé setkal s knihovnictvím jako takovým, když začal vypořádávat v knihovně *Centra pro etiku jako studium hodnoty člověka*, díky čemuž pronikl (nejen) do tajemství signatur a naučil se také knihy ručně balit. Nadšení z nových zkušeností ho následně přivedlo k tomu, aby si v roce 2018 udělal e-learningový knihovnický kurz. Ani v té době nepředpokládal, že by u knihovnictví zůstal. Po úspěšném dokončení magisterského studia a následném nástupu do studia doktorského však přišla do České republiky koronavirová pandemie, která ho (tak jako mnohé jiné) donutila zastavit se, zamyslet a přehodnotit životní priority.

V roce 2021 probíhalo v Krajské knihovně v Pardubicích několik výběrových řízení a do každého z nich zaslal Radek svůj životopis. Byl přijat jako lektor, což mu bylo s ohledem na

vztah ke vzdělávání velmi blízké. V té době ještě nikdo netušil, že poté, co se svět alespoň částečně vzpamatuje ze šoku způsobeného doposud neznámým koronavirem, přijde další rána, které budou muset čelit i knihovny. Když tedy v únoru roku 2022 zaútočilo Rusko na Ukrajinu a následně začali do České republiky prchat před válkou lidé ze zasažené země, vyvstala okamžitá potřeba nějak zareagovat a pomoci. Jako jeden ze zásadních problémů v poskytování pomoci byla vnímána jazyková bariéra, kvůli čemuž začala Krajská knihovna v Pardubicích pořádat vedle všech ostatních aktivit pro nově přichozí rovněž neformální jazykové kurzy.

Kromě výuky samé připravoval Radek Haňka k těmto kurzům pracovní listy a snažil se přizpůsobit výuku potřebám přichozích, v čemž mu pomáhaly i dvě nově přijaté ukrajinské kolegyně, Olena a Anna. Kurzy získaly mimořádný ohlas mimo jiné i proto, že kromě možnosti slyšet rodilého mluvčího, který je schopný zodpovědět případné dotazy, usnadňoval vzájemné porozumění i překlad výkladu do ukrajinštiny díky spolupráci

zmíněných kolegyní. Kurzy byly zahájeny v květnu 2022 a pokračují dosud. Od 1. 6. 2022 do konce května 2023 odučil kolega Haňka 151 lekcí s účastí 2142 dospělých. Stejný počet lekcí byl připraven i pro děti, kterých bylo 1008. Na cenu MARK byl nominován právě za výjimečný přístup v oblasti vzdělávání uprchlíků z Ukrajiny. Krajskou cenu také získal a stal se tedy MARKem Pardubického kraje. V nominaci je mj. uvedeno: *Od samého počátku byl aktivním pomocníkem, poradcem, tvůrcem obsahové náplně, podpůrných výukových materiálů a pracovních listů pro děti i dospělé z Ukrajiny i vstřícným kolegou, patronem a školitelem nových knihovnic původem z Ukrajiny. Ocenění si kolega Haňka zaslouží za své mimořádné nasazení a kolegiální řešení začlenění válečných uprchlíků.*

Od roku 2023 je Radek Haňka vedoucím nově vzniklého edukačního oddělení Krajské knihovny v Pardubicích a je zodpovědný za veškeré vzdělávání knihovny jak směrem k široké veřejnosti, tak pro odbornou veřejnost. Kromě vybraných vzdělávacích lekcí pro školy organizuje tedy i vzdělávání pro knihovnice a knihovníky (nejen) v kraji, spravuje rezervační systém vzdělávacích akcí a snaží se vymýšlet a realizovat nové aktivity, které by knihovny posouvaly dále. A jeho úsilí nese ovoce – kolegové a kolegyně z celé republiky již aktivitu pardubické knihovny v této oblasti zaregistrovali. Nemine totiž měsíc, aby je kolega Haňka prostřednictvím elektronických konferencí nepozval na další a další zajímavé a inspirativní vzdělávací akce do Pardubic. Inu, MARK...

INZERCE

Jedním příběhem rozznášíte dobro do všech stran

Ušetřete peníze, čas i cestu nákupem použitých knih

Radost můžete udělat sobě i někomu dalšímu

Příběhy, které mění svět.

Restorio

Knihy nejen prodáváme, ale i vykupujeme. Nyní i od knihoven!

Máte knihy, které už nepotřebujete, a je vám líto je vyhodit? Cenu za knihy víte dopředu a peníze dostanete ihned, jakmile k nám knihy dorazí. Nečekáte, až se nám knihu podaří prodat.

Podívejte se, jaké u nás máte možnosti:

- Podle stavu a stáří knih vám nabídneme jednotnou cenu za kus. Využijte našich stránek www.vykupujeme-online.cz, zadejte seznam ISBN knih a podívejte se, za kolik knihu vykupujeme.
- Pokud se vám nechce knihy zadávat ručně, nevádí. Zabalte je, my zajistíme dopravu a zadáme do objednávky. Vyzkoušejte naši službu Bedýnka: vykupujeme-online.cz/bedynka.
- Balíček předáte do Balíkovny nebo Zásilkovny. Nebo knihy odveze kurýr přímo ze zadané adresy.

Jsme součástí skupiny Albatros Media a podporujeme různé charitativní projekty, jako např. UNICEF, Cesta domů nebo Člověk v tísni.

V případě dotazů prosím kontaktujte **Markétu Kaplan Verner**
e-mail: marketa.kaplan@albatrosmedia.cz;
tel.: 720 943 169

Z historie SKIP

Klubu dětských knihoven je 30!

4. část

ZLATA HOUŠKOVÁ | zlata.houskova@gmail.com

Čtyřicetátého března 2004 byla na valné hromadě KDK v Sedlčanech zvolena nová předsedkyně Klubu – Eva Sedláčková. Byla ze zcela jiného regionu (vedení KDK se tak po delší době stěhovalo z východu Čech na jih Moravy) a o generaci mladší než její předchůdkyně. Její příchod také znamenal určité „omlazení“ atmosféry v Klubu.

Vedle již stabilizovaných a oblíbených projektů, které se staly nedílnou a pravidelnou součástí existence KDK i dětských oddělení, jako byly *Noc s Andersenem*, *Kde končí svět*, knihovnické dílny v Jičíně městě pohádky, každoroční anketa o nejlepší dětskou knihu *Suk – Čtete všichni* (tu vymyslela a garantovala členka KDK Ivana Hutařová z tehdejší Národní pedagogické knihovny Komenského s pomocí své kolegyně Aničky Kabanové a léta ji realizovaly členské knihovny KDK se svými čtenáři), a také rozvíjející se *Databanky nápadů a scénářů* se objevila řada nových projektů. Věci nabíraly větší spád. Klub se rozrůstal, začalo přibývat institucionálních členů a ti se intenzivněji a ve větším počtu do projektů zapojovali.

Co nového tedy tato doba v KDK přinesla:

— Především to byl projekt *Poprvé do školy – Poprvé do knihovny*, tedy především „Pasování prvňáčků na čtenáře“, a druhá etapa „Klíčování“. Projekt byl autorským počinem právě Evy Sedláčkové, která jej vytvořila pro dětské čtenáře Knihovny Jiřího Mahena v Brně, kde pracovala, a prezentovala jej na setkání KDK. Projekt vyvolal okamžitě nadšení a knihovny ho začaly v různých modifikacích (a většinou zjednodušené podobě) úspěšně realizovat jedna za druhou. Dnes

se pasování koná ve stovkách knihoven všech velikostí po celé republice a patří k nejoblíbenějším akcím, jichž se účastní nejen tisíce dětí a rodičů, ale často také představitelé obcí a měst, učitelé apod.

— Projekt *Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka* byl poprvé vyhlášen v listopadu 2008 a velmi úspěšně se později propojil s pasováním. Původně šlo o projekt Národní pedagogické knihovny Komenského (NPKK) a MŠMT (autorkou byla opět Ivana Hutařová). MŠMT ho však po několika letech přestalo podporovat. SKIP proto rozhodl, že projekt „zachrání“ – a dělá to dodnes (hlavním garantem je dnes dokonce předseda SKIP Roman Giebisch). Díky SKIP tak již na 600 knihoven předává desetitřicet prvňáčků každoročně originální, přímo pro projekt vzniklé knížky.

— Aktivizovala se stále více také regionální klubka KDK a zrodila se řada výborných regionálních projektů/aktivit, z nichž některé přerostly rámcem regionu. Za všechny jmenujme především *Školu naruby*. „Žakovské knížky“, do kterých rodiče zapisovali společně předčítané knížky (a dobu předčítání svým ratolestem) a zápis stvrzovaly podpisem dětí, nadchly další knihovny v republice natolik, že se k projektu připojily a rozvíjely jej společnými „rodičovskými schůzkami“ nad dětskou četbou, soutěžemi a dalšími

aktivitami. Původní projekt severomoravského Klubka probíhá v desítkách knihoven dosud. Z dalších nových projektů tohoto období připomeňme také např. „Poznej svou rodnou hroudu“ (opět severomoravské Klubko), „Setkání s loutkou“ (východočeské Klubko a Městská knihovna Chrudim) či již tradiční pravidelnou literární soutěž (Klubko Zlínského kraje).

— V tomto období vznikla také *Kamarádka knihovna* (název je rovněž dílem Evy Sedláčkové), soutěž o nejlepší oddělení pro děti ve veřejné knihovně. Podnět ke vzniku dala tehdy firma 3M Česko, která také sponzorovala ceny pro vítězné knihovny (zprvu šlo o částku v celkové výši 60–80 000 korun pro první tři vítězné knihovny, později se stal cenou pro vítěze bibliobox), ale také např. dárky pro děti aj. Firma se postarala rovněž o zcela ojedinělou medializaci soutěže; rozhovory o ní přinesly všechny tři tehdejší televize (Česká televize, Prima, Nova), rozhlas a řada rodinných i lifestyleových časopisů. Výborná spolupráce s firmou trvala několik let. Poté se (opět skvělým) partnerem soutěže stala firma CEIBA a byla jím až do roku 2023, kdy byla soutěž ukončena. Přehled knihoven, které se mohou pyšnit oprávněným titulem Kamarádka knihovna, najdete na: <https://www.skipcpr.cz/oceneni/kamaradka-knihovna>. Podrobnější článek o soutěži přinesl 6. 11. 2023 ve svém 9. ročníku časopis *Impulsy* v článku „Ohlédnutí za Kamarádkou knihovnou“ (<https://www.kjm.cz/clanky-impulsy/ohlednuti-za-kamaradkou-knihovnou>).

— Vznikly webové stránky KDK.

— Samozřejmě ne vše bylo úspěšné; poměrně krátký život měl třeba později zrušený projekt *Webík* (soutěž o nejlepší web knihovny tvořený dětmi garantovala členka KDK Dana Kochová z Městské knihovny Havířov). Ale kdo ví, třeba *Webík* jenom předběhl svou dobu...

Klub nadále spolupracoval s partnery z dřívější, ale připojil se i k novým zajímavým partnerům a jejich aktivitám, jako byly (či stále jsou) *Safer Internet*, *Junior Internet*, *Celé Česko čte dětem*, *Rosteme s knihou*...

KDK také významně inspiroval oddělení vzdělávání NK ČR ke vzniku řady vzdělávacích aktivit

a na řadě z nich se významně koncepčně i organizačně spolupodílel. Především to byl několik let opakovaný „kurz pro děčkaře“ (základy pedagogiky a didaktiky, dějiny a současnost ilustrace knih pro děti, historie a přehled literatury pro děti, nové a inspirativní formy práce s dětmi v knihovnách...), kurzy dramatické výchovy atd. Tím vším se rozvíjela vzájemná spolupráce a prohlubovaly osobní vztahy děčkařů nejen v rámci KDK, ale i mimo něj, napříč regiony – sdílely se nápady, inspirace, metody práce.

Bylo to zkrátka velmi akční období, které posilovalo pozici děčkařů i oddělení pro děti uvnitř knihoven i v rámci oboru. A byla přítom i spousta legrace, posuďte sami! Tohle je například hezká výzva, jíž končil jeden ze zápisů z jednání vedení KDK (tzv. Mozkového trustu):

Pokud chcete přispět do burzy námětů svými zkušenostmi, neváhejte a kontaktujte Janu Nejezchlebovou (následoval kontakt...). Kdo se nepřihlásí dobrovolně, bude bez milosti osloven! pozn. předsedkyně

A jaký vzkaz má pro členy KDK jeho tehdejší expředsedkyně dnes? *Moje „výzva“ ukazuje, jak bezprostřední, uvolněná a přátelská atmosféra tehdy v Klubu panovala. A přitom jsme toho tolik dokázali! Bylo to nakažlivě inspirativní. Stačilo se jen o něčem zmínit na některém ze seminářů a „už to jelo“! Srdce děčkařek se rozzářila, kreativní myslí zajásaly, chopily se nápadu a – často po svém – jej zrealizovaly, přetvořily, dotvořily... ve své knihovně. Tahle pestrost přístupů a rozmanitost výstupů mě neuvěřitelně bavila. Přitom všechny něco spojovalo. Sdílená vize. Něco jako spodní proud společný všemu konání: chceme u dětí vzbudit a budovat pozitivní vztah ke knihovně, knihám, čtení... protože dítě, které čte rádo, čte.*

Přeji všem stávajícím členům KDK, aby je dál unášel týž radostný, tvořivý a inovativní proud i v těchto dobách nejistot a převratných změn. Mávám z redakce nakladatelství HOST a objímám všechny, kdo si na mě pamatují.

Srdečně, Vaše Eva

P. S. Když píšu „děčkařek“, mám na mysli i některé knihovníky, kterým se tímto omlouvám. ■

Foto: archiv E. Sedláčkové

Jak využít exteriér budovy knihovny na přírodní zahradu

(jak začít s realizací na základě vzniklého komunitního projektu)

3. část

DANA VÁCLAVÍKOVÁ | dana.vaclavikova@volny.cz

Vybudovat přírodní zahradu podle přání uživatelů je dlouhodobý proces. Je to nikdy nekončící cesta. Jak se mění složení čtenářů ve vaší knihovně, tak se bude měnit i vaše zahrada. Co založí jedna generace, další bude využívat a opět přeměňovat podle svých nápadů. Důležité je, že hlavní koncept zahrady bude založen a jednotlivé detaily budou vznikat postupně a budou se proměňovat v čase. V první části jsme popsali příklady využití prostoru okolo knihovny (č. 3, s. 112–113), ve druhé jsme se zabývali možnostmi zapojení různých skupin, aby se zahrada stala prosperujícím komunitním centrem (č. 4, s. 146–147). Ve třetí popíšeme to, co je uvedeno v podtitulku.

Financování

Při tvorbě návrhu přeměny pozemku je potřeba myslet na financování realizace projektu zahrady. Prozkoumejte různé zdroje financování přeměny zahrady. Zvažte podání žádosti o granty od vládních agentur, nadací nebo firemních sponzorů, kteří podporují komunitní zahradnické iniciativy. Další možností pro získání finančních prostředků mohou být také crowdfundingové platformy, zejména pokud je velký zájem o projekt na místní úrovni. Začněte spolupracovat s místní samosprávou nebo hledat sponzory.

Požádejte místní podniky, zahradní školky a zahradnická centra o dary v podobě materiálu, nářadí, rostlin a semen. Vyhledejte možnosti sponzorství od společností nebo organizací, které jsou v souladu s cíli projektu a pomohou vám například s financováním nebo údržbou zahrady. Výměnou za jejich podporu nabídněte uznání a zviditelnění prostřednictvím značení nebo propagačních materiálů v zahradě.

Na začátku projektu nemusíte mít finance na celou realizaci projektu. Jsou možnosti, jak docí-

lit svého cíle s menšími finančními prostředky a postupně!

Možnosti realizace

1. Po etapách

Projekt přeměny zahrady rozvrhněte do jednotlivých etap podle časových a finančních možností knihovny tak, aby mohla být zahrada využívána a nemusela se uzavřít. Rozvrhněte projekt zahrady do sektorů, které budou tvořit samy o sobě již fungující části. Velké stavební úpravy zrealizujte jako první a směřujte do měsíců, kdy není tak velká návštěvnost a úpravy neohrozí chod knihovny. Výsadbu zeleně nejlépe plánujte na podzimní měsíce.

2. Svépomocí

V každé etapě můžete ušetřit finance a části zahrady zrealizovat s dobrovolníky a výukové prvky vyrobit s žáky místní základní školy nebo rodiči dětí z mateřské školy. Příklady, kde je dobrovolnická práce vítána:

- nová výsadba keřů, stromů, trvalek;
- odstraňování starých prvků a zeleně pro přípravu terénu na nové využití;

Přístřešek v komunitní zahradě

- založení a výsadba bylinných a pěstebních záhonů;
- pomocí sponzorských darů získat finance nebo hmotné dodávky materiálu (např. dřevo z místní pily, kámen z místního kamenolomu, rostliny z místního zahradnictví);
- za pomoci odborného lektora zrealizovat např. pozorovací jezírko, mokřad, tůňku;
- výroba hmyzích domků, včelínů, ptačích budek a pitek může být využita při vzdělávání dětí ZŠ v hodinách pracovních činností, tematických dílnách organizovaných knihovnou nebo prvky mohou vyrobit rodiče společně s dětmi z MŠ.

Pořádejte dobrovolnické pracovní dny nebo průběžné zahradnické kluby, abyste poskytli příležitosti k praktickému zapojení a rozvoji dovedností.

Tip: Dobrovolnické dny můžete organizovat tak, aby se všichni cítili dobře a měli radost ze společné práce. Nejlépe funguje, když jasně in-

formujete čtenáře a příznivce knihovny o vámi chystaných úkonech na brigádnickém dnu. Můžete sepsat seznam prací, ze kterého si účastníci vyberou. Mohou si dopředu nachystat potřebný materiál nebo se zhostí přímo na místě výroby nebo realizace dané činnosti. Důležité je připravit i malé pohoštění. To mohou připravit děti společně s rodiči z vlastních výpěstků komunitní zahrady. Takto pojatý dobrovolnický den stmelí komunitu okolo knihovny a účastníci společně zažijí realizovaný projekt obnovy zahrady.

3. Pomocí odborné firmy

Větší stavební zásahy nelze provést svépomocí, proto je dobré oslovit místní stavební firmy. Mohou to být tyto úkony:

- velké terénní úpravy pomocí mechanizace;
- zpevněné propustné cesty;
- kamenné zídky;
- konstrukce pro altány, kryté pergoly a venkovní učebny;
- umístění herních prvků.

Tip: Jak ušetřit finance. Oslovte z řad členů knihovny ty, kteří podnikají ve stavebnictví a mohou vám sponzorsky vypomoci při bagrování, odvozu sutě a terénních úpravách. Kamenické firmy vám mohou sponzorsky postavit zídku, vy jen zajistíte potřebný materiál. Při stavbě zídky mohou vypomáhat starší žáci ze ZŠ a zkusit si práci kameníka. Při osazování herních prvků můžete domluvit lektora z dodávající firmy a zajistit montáž z řad členů knihovny.

Udržitelnost

Udržitelnost a fungování zahrady závisí na dobře promyšlené údržbě, která nebude záviset jen na zřizovateli, ale do údržby bude zapojena celá komunita přírodní zahrady knihovny. Vytvořte plán průběžné údržby a péče o zahradu, včetně zalévání, pletí, hubení škůdců a kompostování. Zapojte dobrovolníky, zaměstnance knihovny a členy komunity do pravidelných zahradnických činností a poskytněte jim školení a podporu podle potřeby.

Tip: Můžete navázat spolupráci s místním domem pro seniory. Senioři najdou smysluplné naplnění času při péči o pěstební záhonky v letních měsících a ochraně komunitní zahrady. Mezigenerační předávání zkušeností naplní obě strany: jak mladší generaci a mládež, tak i seniory.

Zavádějte udržitelné postupy, jako je sběr dešťové vody, kompostování a ekologické metody zahradničení, abyste minimalizovali dopad na životní prostředí. Venkovní prvky budou napomáhat k udržitelné zahradě v době změny klimatu. Týká se například využívání dešťové vody pro závlivu pěstebních záhonů a pro zkoumání vodního živlu dětmi. Dále vysazování zeleně, která vytvoří přirozený stín a lepší klima na zahradě. Také využití fotovoltaiky jako ukázky výroby elektřiny pro pohon čerpadla ze studny nebo pro pohon venkovní sušičky bylin a ovoce.

Reagujte na měnící se potřeby a priority komunity tím, že budete pravidelně získávat zpětnou vazbu a revidovat cíle a záměry komunitní zahrady. Sledujte růst rostlin, zapojení komunity a případné problémy nebo příležitosti, které se objeví. Buďte flexibilní a otevření využít zpětnou vazbu k případným úpravám a změnám postupů údržby zahrady. Využívejte otevřené komunikační linky se zúčastněnými stranami, abyste

Příklad možného posezení v komunitní knihovně

podpořili kulturu spolupráce, transparentnosti a sdílené odpovědnosti.

Oslava úspěchu

Oslavujte milníky a úspěchy s komunitou prostřednictvím akcí, workshopů nebo slavností sklízně. Sdílejte příběhy o úspěších, fotografie a svědectví na sociálních sítích, webových stránkách knihovny nebo v místních zpravodajích, abyste ukázali pozitivní dopad zahrady. Využijte těchto příležitostí k ocenění a poděkování dobrovolníkům, sponzorům a partnerům za jejich přínos.

Závěr

Dodržováním těchto kroků mohou veřejné knihovny zajistit trvalý úspěch a udržitelnost svých iniciativ v oblasti komunitních zahrad a vytvářet tak trvalé přínosy jak pro návštěvníky knihovny, tak pro širší komunitu.

Transformace exteriéru budovy knihovny na přírodní zahradu přinese místní komunitě praktické zkušenosti a povzbudí je k aktivnímu přístupu ke globálním environmentálním problémům. Tímto způsobem budou mít uživatelé možnost seznámit se s důležitými tématy a přispět k ochraně životního prostředí. Děti, mládež a dospělí mohou získat praktické dovednosti a vědomosti, které jim pomohou lépe porozumět a účinně reagovat na výzvy klimatické změny.

Foto: D. Václavíková

Rekonstrukce knihovny v Lipníku

PAVLÍNA PAPEŽOVÁ | knihovna@knihovnalipnik.cz

Městská knihovna v Lipníku nad Bečvou je příspěvkovou organizací města a nachází se v centru městské památkové rezervace, přímo na náměstí T. G. Masaryka. Slouží 8000 obyvatelům města a přilehlých obcí. Sedm zaměstnanců má ve fondu pro své uživatele bezmála 20 000 knihovních svazků.

Slavnostní přestřižení stuhu (zprava): architekt Tomáš Konvičný, starosta města Lipník nad Bečvou Miloslav Příkryl, místostarosta Ondřej Vlček a ředitelka knihovny Pavlína Papežová; stuhu drží kolegyně z oddělení pro dospělé

Rekonstrukce probíhala téměř půl roku, celkové náklady činily 3,3 mil. korun a spolufinancována byla prostřednictvím 1. výzvy IROP – Knihovny. Kompletní rekonstrukce oddělení pro dospělé a studovny zahrnovala stavební úpravy, vybavení novým nábytkem a IT vybavení. Součástí rekonstrukce je i nový vstup do tohoto oddělení přes skleněnou protipožární příčku navazující na schodiště. Realizátorem investiční akce byly společnosti TK VISION, s. r. o., AMBRA – Group, s. r. o., a Kontech Lipník, s. r. o.

Záměr rekonstrukce

Prostory oddělení pro dospělé a studovny již nevyhovovaly současným požadavkům uživatelů ani nárokům na služby, které knihovna veřejnosti poskytuje. Hlavním záměrem bylo získat prostornější a přehlednější prostory pro knihovní fond, více relaxačních zón se čtenářskými místy pro návštěvníky a kvalitnější zázemí pro obsluhu obou oddělení, v čemž je zahrnuta změna dispozic pracovních míst pro zaměstnance, vyhovující výpočetní technika, vhodné osvětlení a nové uspořádání topení v prostoru knihovny.

Průběh rekonstrukce

Druhá polovina roku 2023 byla pro Městskou knihovnu Lipník nad Bečvou ve znamení velkého stěhování a dlouho očekávané rekonstrukce oddělení pro dospělé a studovny. Rekonstrukci, která se naplno rozjela 10. 7. 2023, předcházelo velké stěhování obou útvarů do náhradních prostor výstavního sálu Domeček na nádvoří knihovny. Regály do náhradních prostor nám zapůjčila Městská knihovna Hranice. (Tímto děkujeme paní vedoucí Marii Jemelkové!)

Za pomoci dobrovolníků se nám podařilo během dvou týdnů vyklidit vše potřebné. Část knihovního fondu byla převezena do nově zřízeného provizorního externího skladu, vypůjčeného zřizovatelem. A kam putoval nábytek z knihovny? Máme radost, že téměř všechny kusy nábytku se budou dál využívat, ať už ve školce, v domě s pečovatelskou službou, nebo v okolních obecních knihovnách.

Podle projektu Ing. arch. Tomáše Konvičného a díky neúnavné práci firem TK VISION, s. r. o., AMBRA – Group, s. r. o., a Kontech Lipník, s. r. o., se obě oddělení proměnila k nepoznání. Změnilo se takřka vše: máme nové omítky, podlahovou krytinu, rozvody topení a elektřiny, znovu vybouraný původní průchod mezi odděleními, krásné moderní osvětlení celého prostoru, vkusný a účelný nábytek na míru se spoustou promyšlených detailů, kávovar, katalog a novou výpočetní techniku pro zaměstnance i čtenáře. V neposlední řadě nám vznikl na chodbě před oddělením pro dospělé nový vstup přes skleněnou protipožární příčku.

Návrat do nových prostor

Dvaadvacátého listopadu se provizorní oddělení v Domečku uzavřelo a mohlo dojít k zahájení stěhování zpět do patra. O dva dny později, 24. 11. 2023, proběhlo šílené, ale zároveň skvělé velké stěhování! Sešlo se mnoho pomocných rukou dobrých lidí, kteří výrazně přispěli k tomu, že se nám podařilo během jednoho dne přestěhovat zhruba 15 000 svazků knih. Velký dík patří lipenské armádě, malým i velkým hasičům, studentům gymnázia a střední školy ekonomické, několika našim věrným čtenářům, pár členům z orchestru základní umělecké školy, panu místostarostovi a ředitelce střediska volného času, našim rodinným příslušníkům, kamarádům a rovněž firmě M-MOOS za zapůjčení auta.

Na stěhování fondu jsme se dobře připravili...

Následně se za zavřenými dveřmi dál pilně pracovalo. Tisíce knih jsme jednu po druhé pečlivě prohlédli, převedli do systému na správné místo, rozhodly, zda zůstane v knihovně, nebo se vyřadí, popřípadě převede do skladu. Zároveň se usilovně pracovalo na menších či větších dodávkách a detailech: doladění topení a osvětlení, čisticí zóny ve vchodu, dokoupení žebříků či další skříňky, kávovaru, dataprojektoru, výměně nevyhovujících dveří do zázemí knihovny. Vymýšleli jsme informační tabule, polepy a cedulky na regály, dveře a zdi, aby ladily květináče ke květinové výzdobě, a spoustu dalších důležitých drobností.

Výsledkem několikaměsíční práce všech, kteří se těchto prací zúčastnili a zapojili se do nich, jsou nové moderní prosvětlené prostory s možností pohodlného posezení v knihovně – ať s knihou, či s dobrou kávou, které jsou zároveň příjemným pracovištěm i pro knihovnice. Nová studovna je prostornější a variabilní. Kromě čítárny a prostoru pro veřejné počítače bude sloužit k aktivitám s menším množstvím účastníků: pro setkávání se čtenáři, porady, besedy se studenty, kurzy ukrajinštiny, plánovanou Univerzitu třetího věku apod.

Dne 17. 1. 2024 byla za účasti představitelů města, spolupracujících firem a dalších pozvaných hostů slavnostně přestřižena stuha starostou města Lipník nad Bečvou Miloslavem Příkrylem, místostarostou Ondřejem Vlčkem, architektem Tomášem Konvičným a ředitelkou knihovny Pavlínou Papežovou. ■

Foto: archiv MěK Lipník nad Bečvou

Knihovny v novém za pomoci státu

LENKA DOSTÁLOVÁ | Lenka.Dostalova@mzk.cz

Seznamte se s výsledky výzvy *Malá kulturní a kreativní centra*, kterou vyhlásilo Ministerstvo kultury z Národního plánu obnovy na podporu transformace knihoven na kulturní a kreativní centra. Díky schváleným projektům bude zajištěn rozvoj tvořivého potenciálu jednotlivých krajů a podpořena spolupráce uměleckého, podnikatelského a občanského sektoru. To vše v souladu s naplňováním Strategie rozvoje a podpory kulturních a kreativních odvětví pro roky 2021–2025. Z Národního plánu obnovy se podpoří 35 projektů, mezi které bylo rozděleno téměř 840 milionů korun!

Popis podporovaných aktivit:

- výstavba nového kulturního a kreativního centra;
- přestavba stávajícího objektu na kulturní a kreativní centrum;
- rozšíření stávajícího kulturního a kreativního centra.

O podporu mohly žádat městské části hl. města Prahy, nestátní neziskové organizace (tj. nadace, ústavy, spolky, zájmová sdružení právnických osob), obce a příspěvkové organizace územních samosprávných celků. Podmínkou ale bylo, že organizace byla zřízena alespoň jeden rok před podáním žádosti a žadatel současně musí vykonávat veřejné knihovnické a informační činnosti ve smyslu knihovního zákona a být uveden v Evidenci knihoven MK.

Expertní hodnotící komise byla složena ze zástupců Asociace krajů ČR, Svazu měst a obcí ČR a Ústřední knihovnické rady. Při hodnocení se kladl důraz na zajištění mezisektorové spolupráce a rozvoj inovačního potenciálu kulturního a kreativního sektoru, zefektivnění či zvýšení udržitelnosti kulturní infrastruktury a schopnost kooperativního financování při realizaci i udržitelnosti projektu.

V rámci výzvy bylo předloženo celkem 53 projektů, expertní komise ale nakonec posuzovala pouze 47 žádostí (pět projektů nespĺnilo formální kritéria, jeden projekt odstoupil). **Komise**

vybrala 35 projektů, mezi které bylo rozděleno téměř 840 milionů korun. V některých krajích z důvodu nedostatečnosti některých projektů nebyla alokace dočerpána, proto hodnotící komise vybrala k podpoře další projekty podle bodového ohodnocení. Původní alokace stanovená výzvou činila 560 mil. korun. Navýšení částky bylo motivováno také naplněním všech parametrů výzvy, splněním investičního cíle a maximálně efektivním využitím prostředků Národního plánu obnovy. Podpořené projekty se musí realizovat nejpozději do konce roku 2025.

Je skvělou zprávou pro všechny knihovníky, zřizovatele a širokou veřejnost, že díky dotačnímu programu Národního plánu obnovy se můžeme těšit na inovativní a inspirující prostorová řešení knihoven a jejich bohatou škálu aktivit a programů pro všechny věkové skupiny.

Gratulujeme všem podpořeným projektům!

Příloha

Přehled projektů, které obdržely dotaci:

Hlavní město Praha

- Polyfunkční dům Slivenec – kulturní centrum a knihovna
- Kulturní a kreativní centrum Kbely
- Kočárovna – kreativní centrum při MČ Praha-Suchdol
- Rekonstrukce knihovny – kulturní a kreativní centrum Dolní Chabry

Jihočeský kraj

- Kulturní a kreativní centrum Milevsko
- Kulturní a kreativní centrum Sýpka

Jihomoravský kraj

- Modernizace Kulturního domu Strážničan
- Kulturní a kreativní centrum Moravský Krumlov

Karlovarský kraj

- Knihovna a muzeičko na náměstí v Hranicích u Aše

- Kulturní a kreativní centrum Jáchymov

Královéhradecký kraj

- Vznik kulturního a kreativního centra v Broumově – Městská knihovna v Broumově
- Vznik kulturního a kreativního centra v Červeném Kostelci – Knihovna Břetislava Kafky Červený Kostelec

Moravskoslezský kraj

- Obec Raškovice – Stavba knihovny s galerií a Památníkem Raškovice
- Kulturní a kreativní centrum Píšť

Olomoucký kraj

- Výstavba knihovny v Mohelnici
- Hlubočky – Dům aktivního života
- Kreativní centrum – Velká Bystřice
- Kulturní a kreativní centrum Tovačov

Pardubický kraj

- Výstavba Městské knihovny Skuteč – kulturního a kreativního centra
- Městská knihovna Polička – kulturní, vzdělávací a kreativní centrum J. V. J. Michla

- Kulturní a kreativní centrum Jablonné nad Orlicí
- Kulturně kreativní centrum Moravskotřebovská

Plzeňský kraj

- Kulturní a kreativní centrum WOLFRAM Dobřany
- Spolkový dům Otava, Horažďovice

Středočeský kraj

- Kulturní centrum Týnec nad Sázavou
- Vybudování kulturního a kreativního centra ve městě Český Brod
- Výstavba kulturního a kreativního centra ve městě Městec Králové

Ústecký kraj

- Kulturní a kreativní centrum Českosaského Švýcarska Česká Kamenice
- Stavební úpravy a přístavba Městské knihovny Libochovice – kulturní a kreativní centrum

Vysočina

- Rekonstrukce pivovaru na knihovnu a kulturně-kreativní centrum města Velká Bíteš

Zlínský

- Kulturní a kreativní centrum Fryšták – Město Fryšták
- Zámeček v Hrádku – kreativní HUB Slavičín
- Centrum 4K Hluk
- Zámecké kulturní a kreativní centrum Uherský Ostroh
- Multifunkční Kreativní Centrum Nivnice

Co pro vás připravujeme...

- **Rozhovor s Josefem Baslem z České školní inspekce o mezinárodním šetření čtenářských dovedností, a jak dopadly české děti**
 - **Využívání bankovní identity pro registraci v knihovně**
 - **Ze zahraničí:**
 - **Knihovna Muhammada bin Rašida v Dubaji**
 - **Island očima knihovnice**
 - **Cirkulární ekonomika jako vzdělávací téma v knihovnách**
 - **Služby knihoven pro seniory – zkušenosti z MĚK Chodov**
 - **Periodika na území dnešní ČR: Přítomnost, Reichenberger Zeitung**
 - **Soutěže: Jižní Morava čte, literární soutěž Můj svět**
 - **Medailonky nadějných: Tereza Vazques**
 - **Vzácné tisky ve fondu MKP**
- a další materiály.

Věříme, že zůstanete
našimi čtenáři a předplatiteli!

Stavíme mosty a věže s Malou technikou

LUCIE LACINOVÁ | lucie.lacinova@mtuni.cz

Co mají společného Karlův most a vysílač na Ještědu? Obě dominanty patří mezi přední české architektonické památky a vyhledávané turistické cíle. A oba jsou také ústředními stavbami lekcí Malé technické univerzity pro mateřské a základní školy zaměřených na objasnění fyzikálních zákonů spojených se stabilitou. Čtvrtá část volného cyklu o Malé technice (*Čtenář*, 2024, 1. část: č. 1, s. 26–27; 2. část: č. 2, s. 58–59; 3. část: č. 4, s. 140).

Stavitel mostů

Lekce Stavitel mostů začíná zážitkovým čtením *Pohádky o králi Karlovi* od Lucie Seifertové; děti se pomocí příběhu seznámí s postavou nejproslulejšího českého krále a pohybovými aktivitami prožijí s Karlem IV. jeho cestu na trůn. Při hře podle pověsti si děti vyzkoušejí přidávání vajec do malty a pak už přichází na řadu to hlavní: stavba mostů z kostiček, nejprve metodou pokus-omyl, poté už řádně s pilíři, až vznikne tak pevný most, že se po něm může projít i paní učitelka! Doplnkovou publikací k lekci je polytechnická brožura *Mosty z dílny Malé techniky*, z. ú., která obsahuje fotografie a informace k mnoha známým i netypickým mostům z celého světa. V brožurě se navíc nachází mnoho QR kódů s dalšími aktivitami, díky nimž mohou děti rozvíjet kromě polytechnické také digitální, čtenářskou a matematickou gramotnost. Vyzkoušet si profesi stavitele mostů měly už možnost i děti v Městské knihovně Česká Třebová nebo v Městské knihovně Písek či v Moravskoslezské vědecké knihovně v Ostravě a v Městské knihovně Jindřichův Hradec, kde je programem provedly šikovné paní knihovnice, které prošly školením Malé techniky v minulém a letošním roce.

POUŽITÁ LITERATURA:

- SEIFERTOVÁ L. *Pohádka o králi Karlovi*. 1. vyd. Praha: Petr Prchal. 2012. 60 s. ISBN 978-80-87003-32-9
- VÍTOVÁ, B. *MOSTY pro předškoláky a žáky 1.–2. ročníku ZŠ*. 1. vyd. Říčany: Educative toys, s. r. o., 2022. 43 s. ISBN 978-80-907887-4-9
- VÍTOVÁ, B. a M. CHRUDIMSKÁ. *VĚŽE pro předškoláky a žáky 1.–2. ročníku ZŠ*. 1. vyd. Říčany: Educative toys, s. r. o., 2022. 39 s. ISBN 978-80-907887-7-0

Věže

Nyní se pojdme podívat na to, jak probíhá lekce, v níž hraje hlavní roli vysílač na Ještědu. Zde se děti nejprve dozvědí obecné informace o věžích a jejich funkcích, poté díky hře samy přijdou na to, jak musí věže vypadat, aby byly stabilní. Následuje práce s návodem, která rozvíjí jak polytechnické, tak matematické představy, a nakonec je místnost plná krásných dětských modelů liberecké dominanty. Také ještědský vysílač už si postavily i děti v zapojených knihovnách; sami jistě uznáte, že se jim stavby velmi povedly (viz foto na 2. s. obálky). K této lekci vyšla polytechnická publikace s názvem *Věže*, obsahující ukázky věží různých typů a velikostí, nechybí zde opět QR kódy s interaktivními úlohami pro práci s digitálními pomůckami.

Stejně jako u lekcí představených v předchozích částech tohoto cyklu i zde je možné realizovat téma formou projektových dnů na celé dopoledne (nebo odpoledne), kdy na základní lekci navazuje doprovodný venkovní program. Díky delší časové dotaci je při projektových dnech čas na experimenty, které dětem hravou a názornou formou přiblíží fyzikální zákony týkající se stability a hustoty těles.

Také byste chtěli polytechnická dobrodružství nabídnout dětem ve své knihovně? Žádný problém! Rádi proškolíme a vybavíme i váš tým!

Výběr z publikací o výtvarném umění a architektuře

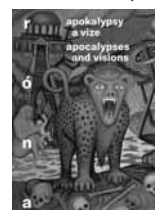
2. část

MILAN VALDEN | Milan.Valden@nkp.cz

Přinášíme druhou část přehledu publikací o výtvarném umění a architektuře (první část viz *Čtenář*, 2024, č. 4, s. 152–153), které u nás vyšly v poslední době (zhruba za poslední dva roky). Přehled si neklade nárok na úplnost, přesto je dokladem širší nabídky i v této oblasti, která může až překvapit.

Výtvarné umění

Název publikace *Sochař a architekt – Korespondence Františka Bílka s Josefem Fantou* editora **Martina Krummholze** parafrázuje titul vydaný roku 1948, uveřejňující tehdy korespondenci Bílka s básníkem Juliem Zeyerem. Právě prostřednictvím Zeyera a Zdeny Braunerové se mladý Bílek seznámil též s architektem Josefem Fantou. Povaha jejich epizodického (a příznačně ambivalentního) přátelství a jeho význam pro Bílkovu tvorbu dosud nebyly předmětem badatelského zájmu. Jejich vzájemná korespondence obsahuje množství neznámých informací týkajících se především sochařova raného tvůrčího období a ozřejmuje okolnosti některých jeho důležitých zakázek (GHMP, 2023).

Róna – Apokalypsy a vize, to je název nové monografie o výtvarníkově Jaroslavu Rónovi od autorky **Barbory Půtové** (Books & Pipes, 2023). Vstoupíme-li do imaginárního světa Jaroslava Róny a odhalíme jeho niterné výtvarné sny, pomůže nám to pochopit cíle umělcovy tvorby a dešifrovat široký námětový rejstřík a repertoár motivů jeho díla. Malířovo dílo vědomě reflektuje společenský, kulturní a politický kontext a živě reaguje na klíčové umělecké osobnosti, dobové proudy a tendence nebo současnou výtvarnou scénu.

Galerie hlavního města Prahy připravila v roce 2023 dlouho očekávanou retrospektivní výstavu Jitky Svobodové, malířky, autorky kreseb a pro-

storových objektů, která patří mezi nejautentičtější výtvarnice domácího i světového umění. V katalogu *Jitka Svobodová* (GHMP, 2023) je kromě textů kurátorky **Heleny Musilové** také původní esej filozofa **Martina Nitscheho** a filozofky **Josefíny Formanové** s názvem *Zpola zavátá okna fenomenality: Jitka Svobodová jako filosofka*, ve které nahlíží na dílo Svobodové z hledisek myšlení, pohledu a prožívané skutečnosti.

Publikace *O vidění – Jak porozumět starému umění Ivana Hartmanna a Mariuse Winzlera* je knižní verzi úspěšného rozhlasového cyklu stanice Vltava dokumentující skutečnost, že odcházející svět starých mistrů znovu postupně ožívá (Books & Pipes, 2023). Kniha přibližuje pětadvacet ojedinělých děl renesance, manýrismu a baroka od jedinečných umělců, jako byli El Greco, Rembrandt, Rubens, Dürer, Škréta, Braun, Brandl, Spranger, Kupecký a další. Autoři se v jednotlivých kapitolách pokoušejí o výtvarné tvorbě uvažovat jako o otevřeném estetickém systému a nacházet nečekané souvislosti v historickém, námětovém a stylovém kontextu.

Vědecky fundovaný životopis významného rakouského malíře **Oskara Kokoschka – Umělec století Rüdiger Gørnera** sleduje jeho životní a uměleckou dráhu od skromných začátků ve Vídni po postavení mezinárodně uznávaného umělce (Academia, 2023, přel. Vladimír Čadský a Radek Malý). Všimá si rovněž jeho politických

postojů a nemalou pozornost věnuje i jeho pražskému pobytu, během něhož portrétoval prezidenta Masaryka a poznal svou životní družku. Jako přesvědčený antifašista Kokoschka za války emigroval do Anglie a po válce žil převážně ve Švýcarsku. Kromě geneze jeho výtvarného díla si autor všimá i Kokoschkova neméně významného literárního a dramatického díla.

Malíř a ilustrátor Teodor Rotrekl dosud nepatří ke klasikům českého výtvarného umění. Známý je spíše jako ilustrátor vědeckofantastické literatury. Rotrekl byl přitom prvním domácím umělcem, který veřejně vystavil prostorovou asambláž, začal kombinovat malbu s fotografií a experimentoval s technikou pop artové obrazové montáže. Jeho světonázor se vymykal dnešnímu vnímání hodnot českého poválečného umění, spjatého s tvorbou vymezující se vůči komunistickému režimu. Patřil k umělcům, kteří se ztotožňovali s vládnoucími politickými ideály a přesvědčeným komunistou zůstal až do smrti. Monografie **Rotrekl Tomáše Pospiszyla** (Kunsthalle Praha, 2022) představuje celek tvorby Teodora Rotrekla, včetně užitého umění.

První monografie Josefa Mánesa, která nezkrusleně zachycuje jeho život a dílo, to je kniha *Let s voskovými křídly – Josef Mánes (1820–1871)* editorky **Pavly Machalíkové** (Arbor vitae societas, 2022). Představuje Mánese jako malíře, kreslíře, dekorátéra i autora předloh pro užité umění či architekturu, jako tvůrce, do něhož vkládala česká obrozenecká společnost naděje na vytvoření národního umění, jako enfant terrible domácí umělecké scény a zneuznaného umělce, ale i jako autora idealizovaného i zprofanovaného v různých kulturně politických souvislostech.

Publikace *Theodor Pištěk – Senzační realismus* **Martina Dostála** (Kant, 2022) dokumentuje ojedinelou Pištěkovu výstavní prezentaci v Alšově jihočeské galerii v Hluboké nad Vltavou, která byla zaměřena výhradně na malířovu hyperrealistickou fázi, s lehkými náznaky přesahu k jeho evropským či americkým druhům. Malíř byl na tomto výstavním projektu představen v pokud možno komplexním přehledu jeho nejznámějších a ikonických děl, která vznikala zejména od první poloviny sedmdesátých let 20. století do první poloviny následné dekády; malíř se však ke svému svébytnému realismu průběžně vracel až do doby nedávné.

Architektura

Monografie **Petra Dvořáčka Dientzenhofer** se věnuje otci a synovi Kryštofovi a Kiliánu Ignáci Dientzenhoferovým (Grada, 2023). V první části sledujeme život a dílo Kryštofovo, který z rodné usedlosti v Horním Bavorsku odešel za vyučením a prací do Prahy, kde našel nový domov a nastoupil životní dráhu stavitele a architekta. Druhá část nás provede velkolepým završením historie rodu stavitelů a architektů Dientzenhoferů i vrcholem vývoje radikální větve barokního slohu v životě a mimořádném díle Kiliána Ignáce. Třetí část je věnována podrobnějším popisům vybraných nejvýznamnějších staveb obou architektů.

Koldům v Litvínově je unikátní stavbou, která učila nájemníky v 50. letech minulého století kolektivně žít. Záměrem bylo ušetřit čas a nabídnout pod jednou střechou vše, co člověk potřebuje. Koldům měl ženu osvobodit od domácích činností, aby se mohla věnovat práci v továrně nebo na úřadě. Obrazová publikace **Jana Beneše Koldům Litvínov – Dům jako sociální zrcadlo** (Academia, 2023) populární formou a promítnutím unikátních fotografií popisuje vznik této monumentální stavby a přibližuje čtenáři život v ní.

Kniha *Raumplan a současná architektura* (Architectura, 2023) se tematicky zaměřuje na tvorbu Adolfa Loose v širších souvislostech, jež vedou až k současnému architektonickému dění. Jednotliví autoři a autorky mezinárodního kolektivu se soustředili jak na jeho ideje a tvorbu, tak na příklady přímých i méně zřejmých návazností na jeho dílo. Hlavním scelujícím prvkem je vazba k prostoru v architektuře, jenž se stal klíčovým bodem architektonického myšlení na konci 19. a na začátku 20. století.

Palác Elektrických podniků patří mezi největší a nejvýznamnější památky meziválečné funkcionalistické architektury na území dnešní ČR. Kniha *Palác Elektrických podniků v běhu času* **Marka Tichého, Radomíry Sedlákové, Jiřího Kolíska a Milana Hrabánka** (Argo, 2023) není jen výpravnou monografií představující architekturu a typologii tohoto výjimečného objektu. Zabývá se současně

společenským a kulturním kontextem doby jeho vzniku, a to zejména na pozadí nové stavební formy – městského paláce a rozvíjející se metropole.

Výstavba metra a sídlišť, zákulisí pražského magistrátu, otázka role expertů v normalizačním Československu, asanace, ale i památková péče, to jsou témata, která přináší publikace **Blahomíra Borovičky Vzpomínky hlavního architekta Prahy**. Editoři knihy historička architektury Martina Koukalová a historik Petr Roubal opatřili knihu rozsáhlým poznámkovým aparátem a úvodní studií, ve které umisťují Borovičkovy paměti do širšího historického kontextu (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2023).

Co je architektura a jaká by měla být? Jaké škody na ní napáchala čtyři desetiletí komunismu a jaké modernistická avantgarda? Jak společnost ovlivňuje kvalitu vystavěného prostředí? Co nás odlišuje od západních zemí a proč se u nás nestaví? Jsou naše města v ohrožení? Má architekt společenskou zodpovědnost? Vytváříme zateplení budov udržitelné a zdravé prostředí? Jaký je vztah architektury a umění? Na tyto a mnoho dalších otázek o aktuálních problémech architektonické a urbanistické praxe se pokouší odpovědět kniha **Petra Pelčáka O architektuře. Stavby – město – lidé – doba** (Books & Pipes, 2023).

Volmanova vila je členem světové sítě Iconic Houses, prestižní mezinárodní sítě spojující architektonicky významné domy a ateliéry z 20. století, které jsou zároveň přístupné veřejnosti. Zařadila se mezi světové modernistické ikony a reprezentuje Česko na mapě moderní architektury. Kniha **Jolany Tothové, Marka Tichého, Radomíry Sedlákové a Magdaleny Kurfürstové Volmanova vila – klenot české meziválečné architektury** (Argo, 2023) je stejně tak výpravnou monografií představující její architekturu, jako sondou do české moderní historie, svědectvím o proměnách naší společnosti po roce 1948 i doložením více jak patnáctiletého úsilí spojeného s obnovou a rekonstrukcí vily.

Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách **Pavla Vlčka, Pavla Zahradníka** a kolektivu vyšla v druhém, rozšířeném a přepracovaném vydání (Academia, 2023). Zahrnuje období zhruba od začátku 14. století (kdy díky dochovaným písemným pramenům tvůrce

stavebních památek začali vystupovat z anonymity) až do druhé poloviny 20. století. Jednotlivá hesla obsahují všechna dnes známá fakta, včetně biografických údajů.

Město je živý organismus plný tajuplných příběhů. Kniha *Neviditelné město – 125 fascinujících informací o městě, které potřebujete znát* od **Romana Marse a Kurta Kohlstedta** (Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, 2023, přel. Tereza Pálková) přibližuje čtenářům nejrůznější drobnosti všude kolem nás, díky nimž města nakonec fungují jako dokonalý celek. Odhaluje přitom jejich původ i fascinující dramata skrývající se za vším, co nás obklopuje, ale co běžně nevnímáme – od rozvodných sítí a požárních schodišť až po pouliční značky nebo třeba fontánky s pitnou vodou.

V období před první světovou válkou i v letech poválečných vedlo několik předních středoevropských architektů – Adolf Loos, Oskar Strnad a Josef Frank – teoretickou debatu o prostoru a toto téma reflektovali ve svých spisech a zejména v realizovaných dílech. Při hledání nových způsobů prožívání architektonického prostoru zkoumali možnosti, jak se v něm pohybovat, jak jej obývat a jak jej navrhovat, aby odrážel moderní způsob života. Výsledkem byla jedna z nejpozoruhodnějších kapitol dějin raného modernismu, kterou se zabývá kniha *Nový prostor – Pohyb a prožitky ve středoevropské moderní architektuře* **Christophera Longa** (Kant, 2023, přel. Lucie Kellnerová Kalvačová).

V padesátých letech 20. století se architekti museli podřídit nekompromisním dogmatickým požadavkům, aby jejich stavby naplňovaly pokrokové kulturní dědictví, socialistické obsahem, národní formou, s důrazem na umělecké mistrovství, pravdivost, vysokou ideovost a strannost. Architektura měla být výrazem revolučního přetváření světa, budovatelského elánu a optimismu socialistického člověka. Tuto problematiku sleduje práce historika a teoretika architektury, vysokoškolského pedagoga a překladatele **Pavla Halíka Česká architektura 50. let – Studie o střetu funkcionalismu a konstruktivismu s ideovými východiskysocialistického realismu** (Pulchra, 2022).

Dokončení příště

HOLUBEC, Ondřej. Online výpůjčky frčí, zájem je o audioknihy. Online. *Mladá fronta Dnes*. 2024, s. 16. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>. [cit. 2024-04-08]

Knihovny ve Zlínském kraji (ve městech Kroměříž, Holešov, Vsetín, Zlín) slovy ředitelů popisují zvyšující se trend půjčování elektronických knih a audioknih. Předkládají důvody tohoto trendu a jeho dopady na knihovny samotné, hlavně z finančního hlediska, ale i na práci knihovníků.

ŠAŠKOVÁ, Jaroslava. Poklady vázané v kůži. Online. *Speciál DNES*. 2024, č. 12, s. 8. [cit. 2024-04-08]

Popis Chotkovy zámecké knihovny na zámku Kačina, a to od jejího vybudování jako zvláštního křídla zámku Kačina až po odkoupení šlechtickým rodem Thun-Hohensteinů. Následně se dostala do majetku československého státu. Autorka v článku zmiňuje velikost fondu, nejvzácnější výtisky a složení fondu. V jeho druhé části se věnuje nejstarší zámecké knihovně u nás – Lokšanské knihovně v zámku Březnice na Příbramsku.

WILKOVÁ, Scarlett. Vítejte v době knihomolů. Online. *Magazín Mladé fronty DNES*. 2024, č. 13, s. 20. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://www.idnes.cz>. [cit. 2024-04-08]

Článek pojednává o moderních trendech (querr romance, young adult literatura, romantické fantasy) pro mladé čtenáře. Vyvrací trend klesajícího počtu čtenářů v této věkové kategorii. Dále na základě čtenářských výzkumů uvádí, kdo jsou největší čtenáři, velikost našich domácích knihoven. Popisuje klesající trend fyzických návštěv v knihovně, který je vyvažován vzrůstajícím trendem stahování e-knih a audioknih z knihoven.

Byl to renesanční člověk, kterému se v naší zemi podařilo vytvořit unikátní dílo pro nevidomé. Online. *Katolický týdeník*. 2024, č. 11, s. 14. [cit. 2024-04-08]

Vzpomínka Lenky Nebeské, manželky Davida Nebeského, spoluzakladatele nadace Lumen

Christi. Tato nadace se zasloužila o zlepšení života lidí se zrakovým hendikepem. V článku jsou uvedeny také vzpomínky Nebeského spolupracovníků. Založili křesťanskou zvukovou knihovnu pro nevidomé a těžce zrakově postižené pod názvem Mise pro nevidomé (<https://misepronevidome.cz/>). Popisují začátky budování této knihovny ve formě akustických nahrávek v improvizovaném studiu. Článek představuje jedinečnost této specializované knihovny a její služby. Nadace a knihovna fungují do dnešních dnů i po předčasné smrti jejího spoluzakladatele v roce 2022.

JOHANESOVÁ, Daria, Lucie KŘIVOHLÁVKOVÁ a Petr SLEZÁK. Vědecká knihovna Olomouc – stavební úpravy Červeného kostela. Online. *Stavebnictví*. 2024, č. 1, s. 14. ISSN 1802-2030. Dostupné z: <http://www.casopisstavebnictvi.cz/>. [cit. 2024-04-09]

Článek přináší v první části pohled architektky Darii Johannesové na rekonstrukci Červeného kostela v Olomouci. Zmiňuje historii tohoto luteránského kostela, jeho osvěcení, předání univerzitní knihovně a následné používání jako nevyhovujících skladových prostor. V roce 2018 bylo rozhodnuto o vybudování nových skladových prostor a Červený kostel byl uvolněn pro kulturní účely Státní vědecké knihovny v Olomouci. Architektka detailně popisuje budování přístavby, která spojuje ředitelství knihovny a kostel samotný. Proces stavby po technické stránce popisují v další části článku ze svého pohledu stavbaři Lucie Křivohlávková a Petr Slezák.

BERÁNEK, Matěj. Nezvyklá souhra. Online. *Týdeník Echo*. 2024, č. 6, s. 50. [cit. 2024-04-09]

Popis rekonstrukce objektu Löwitova mlýna od jeho objevení Pavlem Kocourkem a Bárou Růžičkovou. Chátrající objekt dokázali za pomoci svých finančních prostředků zvelebit a ve spolupráci s Městskou knihovnou v Praze zde umístit i její pobočku. Pavel Kocourek je místopředseda spolku Velký mlýn. Celá rekonstrukce proběhla ve spolupráci s ateliérem AMBIT. Jedinečné je propojení kavárny a knihovny.

Univerzita pro udržitelný rozvoj v německém Eberswalde nabízí studentům program „Vzdělávání – udržitelnost – transformace“. Vzdělání je chápáno jako klíč k transformaci společnosti a má směřovat k udržitelnější budoucnosti. Mnoho německých knihoven se snaží zapojit do realizace všech 17 cílů pro udržitelnou společnost. Tyto cíle ovšem rozdělují společnost a souvisí s těžkými krizovými časy: pandemie, válka a ekonomická krize. Ministerstvo pro vzdělávání a výzkum prosazuje do výuky problematiku digitálních kompetencí, ochrany životního prostředí a udržitelnosti. Právě knihovníci mají velký potenciál v propagaci udržitelných cílů; mohou v této oblasti vzdělávat různé cílové skupiny společnosti. V roce 2021 probíhaly workshopy na téma „zelená knihovna“ v berlínských knihovnách. S problematikou cílů udržitelného rozvoje se seznámily desítky knihovníků z celé země. Důležitým výstupem školení je převzetí zodpovědnosti za vlastní projekty a otevřenost vůči překonávání strukturálních překážek. Knihovny zde plní svoji komunitní roli a oceňují partnerství s mnoha organizacemi, které se tématu udržitelnosti v Německu věnují. Knihovníci také musejí rozvíjet své komunikační schopnosti s ohledem na nová témata. Knihovny mají jít příkladem. Zveřejňují své úspory energie a pokroky v oblasti ochrany životního prostředí. Knihovníci doporučují, aby alespoň jeden týden v roce byl věnován problematice udržitelnosti a „zeleným knihovnám“. Jejich síť v Německu je výbornou platformou pro všechny zájemce o udržitelnou budoucnost. (*BuB Forum Bibliothek und Information – Jahrgang 74, Nr. 12, 2023, s. 664–666*)

Během první poloviny 20. století sehrály důležitou roli veřejné knihovny v řízené politice jazykové asimilace vůči tornedalské menšině mluvící Meänkieli na dalekém severu Švédska. Tornedalská finština je ugrofinský jazyk, kterým se hovoří v tzv. Tornském údolí a jeho status jako nezávislého jazyka je sporný. Vzhledem k tomu, že knihovny v této oblasti byly udržovány pod státní kontrolou, staly se od roku 1957 nástroji pro vymýcení tohoto regionálního menšinového jazyka a měly podporovat jednotný švédský jazyk a kulturu. Sou-

časný švédský zákon o knihovnách uvádí, že národnostní menšiny jsou prioritou veřejných knihoven a menšinové kultury se mají zviditelnit prostřednictvím různých knihovnických činností, knihovny mají uchovávat literaturu v menšinových jazycích a přispívat k jejich revitalizaci. Švédsko má dnes pět národnostních menšin: Finy, Sámy, Dány, Židy a Romy. Zákon o menšinových jazycích vešel v platnost v roce 2009 v souladu s Evropskou chartou pro regionální a menšinové jazyky. K tornedalské menšině se dnes hlásí cca 75 000 obyvatel Švédska, jejich jazykem hovoří také cca 30 000 obyvatel Finska a politika přístupu k národnostním menšinám v severských zemích je už zcela jiná. (*IFLA Journal – Volume 49, October 4, 2023, s. 724–731*)

O benefitech čtení se již napsalo mnoho studií a autorka Darina Obušeková z Univerzity Katolické univerzity v Ružomberku se zaměřila na nejčastější teze podpořené výzkumem a vědeckými studiemi. Naučit se číst je zdlouhavý proces, podporovaný rozvojem mnoha kognitivních a jazykových dovedností včetně plynulosti, přesnosti a fonologického uvědomění si reality. Zapojujeme představivost, emoce, city, vášně, zvětšuje se slovní zásoba a prohlubuje empatie. Povaha našich čtenářských návyků se mění, čtení textů ovšem bude jistě i do budoucna nadále důležitou kulturní aktivitou. Text disponuje zvláštními přednostmi, které ho odlišují od jiných komunikačních prostředků. Základem efektivní komunikace je dostatečná slovní zásoba a schopnost vyjadřovat se. Žijeme v době, kdy se téměř všechno minimalizuje a místo napsané smysluplné věty raději použijeme emotikony, přednášky nahrazují prezentace v powerpointu, místo čtení knih upřednostňujeme poslouchání podcastů a místo psaní na papír tukáme do klávesnice. Nedostatek mezilidské komunikace má přímý vliv na vyjadřování i vzájemné porozumění. Ve světě, ve kterém se vše zrychluje, zkracuje se naše pozornost a střídání vjemů prohlubuje chaos v myslí, proto musíme neustále procvičovat soustředění. Čtení je jednou z mála činností, která si vyžaduje úplnou pozornost, proto zlepšuje i schopnost se soustředit.

(*Knížnica – ročník 23, číslo 1, 2024, s. 24–28*)

Před 100 lety, **3. 6. 1924**, zemřel **Franz Kafka** (* 1883), německy píšící pražský spisovatel, jehož mnohá díla zůstala nedokončena a většina jich byla publikována až posmrtně, mezi nimi i nejznámější romány *Proces* a *Zámek*. Dále jmenujme např. román *Nezvěstný (Amerika)* či povídky *Proměna*, *Venkovský lékař*, *Popis jednoho zápasu*, *Ortel*, *V kárném táboře* a další. V letech 1997–2007 vyšlo jeho dílo poprvé kompletně česky (13 svazků spisů v Nakladatelství Franze Kafky).

Před 75 lety, **5. 6. 1949**, se narodil britský spisovatel **Ken Follett**, autor thrillerů a historických románů; k nejznámějším patří historická série *Pilíře země*, *Na věky věků*, *Ohnivý sloup*, *Večer a jítro* a *Zbroj světla* a dále romány *Pád titánů*, *Zima světa*, *Nikdy*, *Hranice věčnosti*, *Kolo štěstěny* aj.

Před 60 lety, **7. 6. 1964**, se narodil **Petr Hruška**, český básník, spisovatel, publicista, literární historik a organizátor kulturních událostí, autor knih *Měsíce*, *Nikde není řečeno*, *Vždycky se ty dveře zavíraly*, *Spatřil jsem svou tvář*, *Darmata*, *Auta vjíždějí do lodí* aj.

Před 50 lety, **9. 6. 1974**, zemřel guatemalský spisovatel **Miguel Ángel Asturias** (* 1899), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1967), autor slavných románů *Pan prezident* a *Kukuříční lidé* či povídek *Víkend v Guatemale*; česky vyšel též výbor z básní *Hádání z vlastní ruky*.

Před 120 lety, **11. 6. 1904**, se narodil **Emil František Burian** († 1959), český básník, spisovatel, publicista, zpěvák, herec, hudebník, hudební skladatel, dramaturg, dramatik a režisér. Byl členem levicově orientované literární skupiny Devěsil.

V 19 letech vstoupil do KSČ. Spolupracoval s Osvobozeným divadlem, pak založil vlastní Divadlo Dada. Koncem roku 1933 založil divadlo D 34, které každý rok neslo v názvu jinou číslovku podle roku (D 35 atd.). V roce 1941 byl zatčen a zbytek války prožil v koncentračních táborech. Po válce založil divadlo D 46 a D 47 a řídil i jiná divadla. Stal se jedním z předních účastníků nastupující nomenklatury komunistické kultury; patřil však k osobnostem, které byly do značné míry režimu nepohodlné a byly

často kritizovány zprava i zleva. Autorem rozsáhlého, žánrově bohatého díla (film, filmová hudba, opery, libreta, balety, dramaturgie, divadelní hry, básně i prózy aj.).

Před 115 lety, **13. 6. 1909**, se narodil český spisovatel, scenárista a překladatel **Vladimír Neff** († 1983), otec spisovatele Ondřeje Neffa, autor románů *Třináctá komnata*, *Srpnovští páni*, *Tajemství krve* či *Trampoty pana Humbla*, rodinné kroniky (pentalogie inspirované osudy vlastní rodiny) *Sňatky z rozumu*, *Císařské fialky*, *Zlá krev*, *Veselá vdova* a *Královský vozataj*, podle níž vznikly úspěšné televizní seriály *Sňatky z rozumu* (1968) a *Zlá krev* (1986), a historické trilogie *Královniny nemají nohy*, *Prsten Borgiů* a *Krásná čarodějka*; napsal také *Filosofický slovník pro samouky neboli Antigorgias*.

Před 110 lety, **13. 6. 1914**, se narodila italská spisovatelka **Anna Maria Ortesová** († 1998); česky vyšly romány *Leguánka* a *Žalostníci stehlík*. Před 130 lety, **16. 6. 1894**, se narodil **Josef Kopta** († 1962), český spisovatel, novinář a překladatel, autor knih *Hlídač č. 47*, *Chléb a víno*, *Člověk v horách*, *Hodiny a sen* aj.

Před 60 lety, **22. 6. 1964**, se narodil americký prozaik **Dan Brown**, autor světových bestsellerů *Digitální pevnost* a *Pavučina lží* (česky též jako *Anatomie lži*) a především pěti thrillerů se stejným hrdinou, symbologem Robertem Langdonem: *Andělé a démoni*, *Šifra mistra Leonarda* (česky též jako *Da Vinciho kód*), *Ztracený symbol*, *Inferno* a *Počátek*. Romány *Andělé a démoni*, *Šifra mistra Leonarda* a *Inferno* byly zfilmovány s Tomem Hanksem v hlavní roli.

Před 40 lety, **25. 6. 1984**, zemřel **Michel Foucault** (* 1926), francouzský filozof, psycholog, historik filozofie a historik a teoretik kultury, představitel filozofického strukturalismu a postmoderní filozofie, profesor Collège de France; z jeho rozsáhlého a originálního díla, zasahujícího do mnoha oborů, vyšly česky knihy *Slova a věci*, *Archeologie vědění*, třídílné *Dějiny sexuality*, *Myšlení vnějšku*, *Dějiny šílenství*, *Psychologie a duševní nemoc*, *Dohlížet a trestat*, *Sen a obraznost*, *Diskurs*, *autor*, *genealogie*, *Je třeba bránit společnost*, *Raymond Roussel*, *Zrození biopolitiky*, *Zrození kliniky*, *Historie šílenství v době klasicismu*.

Portréty archiv autora

↑ Původní podoba oddělení pro dospělé

Rekonstrukce knihovny v Lipníku s. 190–191
↑ Nová podoba výpůjčního protokolu

↑ Stěhování fondu ze staré budovy za pomoci dobrovolníků...

← ... fond čekající na uložení v nových prostorách

↓ Nové regály v oddělení pro dospělé

↓ Dílčí porovnání starého s novým...

Studovna a čítárna →

Foto: archiv MěK Lipník nad Bečívou

Biblioschránky

pro výdej i vracení knih

2 boxy v jednom, 2 varianty

Oba typy Biblioschránek slouží k výpůjčce i vracení knih v době uzavření knihovny, v režimu 24/7. Vyrobené jsou z odolného HDPE plastu – odolné proti vlhkosti a UV záření a stálobarevné. Otevření schránek pomocí kódů přes zasílané SMS zprávy.

12 samostatných schránek
1 box pro vracení knih

Biblioschránka PS – box pro umístění pod stříškou
Biblioschránka XT – kompletně venkovní outdoor box

7 barevných variant.
Zakázková výroba atypických rozměrů.
Na přání vyfrézujeme na stěny boxu název knihovny nebo text.

CEIBA s.r.o.
Jana Opletala 1265
250 01 Brandýs nad Labem-Stará Boleslav
Mobil: 777 345 002, mail: info@ceiba.cz

www.ceiba3.com

